

ΤΑ ΗΘΙΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΟΥ ΣΟΒΙΕΤΙΚΟΥ ΠΟΛΙΤΕΥΜΑΤΟΣ

ΣΗΜΕΙΩΜΑ.— "Έχουν συνειδηση οι άνθρωποι της σήμερον ότι ξοῦν μιὰ ιστορικὴ στιγμὴ; "Άν ό πόλεμος καὶ οἱ τεράστιες ἀνατροπές μέσα στὸν κόσμο ἀποτελοῦν στοιχεῖα τῆς «μεγάλης ιστορικῆς στιγμῆς», ἡ ἀνοικοδόμηση τοῦ νέου κόσμου που γίνεται ἡ δοξιμάζεται στὴ Ρωσία, ἀποτελεῖ μιὰ ἀπὸ τὶς σημαντικότερες κοινωνικὲς ζημώσεις τῆς ἀνθρωπότητος. Καὶ γιὰ κείνους ποὺ ἔξαρτοῦν τὴν καλυτέρευση ἀπὸ τὴν οἰκονομικὴν θεότητα καὶ τὴν ἀρμονικὴν ὄργανωση τῶν πλούτουν τῶν λαῶν μέσα σὲ μιὰ παγκόσμια ἀλληλεγγύη, ἡ Ρωσικὴ Ἐπανάσταση ποὺ ἀγορίζεται νὰ πραγματοποιήσῃ αὐτές τὶς ίδες, εἶναι ἡ πρώτη, σπουδαιότατη ιστορικὴ πρᾶξη τῆς ἀνθρωπότητος. "Αλλὰ καὶ γιὰ τοὺς «ἀμυητοὺς» καὶ τοὺς «ἐχθρούς» της ἀκόμα, ἡ Ρωσικὴ Ἐπανάσταση ἀποτελεῖ γε γονιάς αἰνιγματικὴν ἡ καὶ τρομερὰ ἀνησυχαστικὸ ποὺ δύο πάνει καὶ πὼ βέβαια πολιτογραφεῖται μέσα στὴ ζωὴ τῶν λαῶν. "Ἄν οἱ «φίλοι» μὲ ἀγάπην καὶ ἐνθουσιασμῷ θὰ ἐδάφαζαν ὅτι ἔξιστορεῖ τὶς δημιουργίες τοῦ νέου ρωσικοῦ κόσμου, καὶ οἱ «διδιάφοροι» καὶ οἱ «ἐχθροί» θὰ εἴχαν τὴν περιέργεια νὰ μάθουν τὶς ἐπὶ τέλους φιλοδοξούν νὰ πραγματοποιήσουν, οἱ φρικτοὶ αὐτοὶ «μπολ-σεβίκοι» ποὺ παριστάνονται τὶς περισσότερες φορές μπροστά τους ὡς κολασμένοι λησταὶ ποὺ βάλανε ἀνήλεο χέρι ἐπάνω στὸν Πλούτο καὶ τὴν Ἡθική. "Ἄτ' αὐτές τὶς σκέψεις δημηγούμενοι, μεταφράσαμε τὶς παρακάτω σελίδες γραμμένες ἀπὸ τὸν Pierre Pascal ποὺ μένει στὴ Ρωσία ἀπὸ τὰ πρώτα χρόνια τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ πολέμου.

"Ο Pierre Pascal ἀφοσιωμένος τὰ τελευταῖα προπολεμικά χρόνια σὲ εἰδικὲς φιλοσοφικὲς μελέτες ποὺ τὸν προανίγγελλαν ἔνα βαθὺ καὶ πρωτότυπο πνεῦμα, στάλθηκε κατὰ τὸν πόλεμο ἐπιστρατευμένος στὴ Ρωσία, ὡς γνώστης τῆς ρωσικῆς γλώσσας, καὶ προσοπλήθηκε στὴ γαλλικὴ στρατιωτικὴ ἀποστολὴ τῆς Πετρουπόλεως. "Αμόλυντη καρδιά, πλατειῶν διάνοια, ἡ ρωσικὴ Ἐπανάσταση τὸν τραβήξει ὡς ἔνα μεγάλο πρόβλημα. "Απὸ παρατηρηση, μελέτη, σκέψη καὶ ἀκολουθώντας τὸ γενναιόδωρο πέταγμα τῆς καρδιᾶς του καὶ τοῦ νοῦ ἔγινε κομμουνιστής. Σήμερα, ἐργάτης τῆς νέας κοινωνίας, εἶναι προσοληπτικός στὴν Ἐπιτροπεία τῶν Εξωτερικῶν τῆς Μόσχας ὡς διερμηνεύς.

"Εκεῖνο ποὺ ἔμενει, στὴν πρώτην ὅψη, μέσα στὴν προσωπικότητα τοῦ Pascal εἶναι ἡ θρησκευτικὴ του πίστη. "Ο Pascal εἶναι θερμός καθόλικος. "Ετοι κομμουνιστής καὶ καθολικὸς ἀποτελεῖ γιὰ τοὺς ἀπλούκους τῶν ἀνθρώπων προβλήματα, ἀκατανόητο ἀνηγματικό.

Διανοητικὴ ἐντιμότης καὶ ἥμικη ἀντεπιληφία ποὺ πρόσυμα ἀναμολογοῦνται στὴ Γαλλία καὶ ἀπὸ ὅσους δὲν τὸν ἀκολουθοῦν στὶς κοινωνικές του ἀντιλήψεις, συνιστοῦν στὸν Paseal ἔνα «μάρτυρα» τοῦ ὅποιου οἱ κατανέσεις βαράντων ἐπάνω στὴ ζηγανμὸν τῆς ἀλήθευσας...

"Τὰ Ἡθικά Ἀποτελέσματα τοῦ Σοβιετικοῦ Πολιτεύματος» ἐδημοσιεύθησαν μέσα στὶς ἐκδόσεις τῶν «Cahiers du Travail»^(*) στὸ φυλλάδιο τῆς 1ης Απριλίου 1921. Τὰ «Cahiers du Travail» ἐκδίδονται τὸν μῆνα δύο φορές καὶ δημοσιεύονται αὐτοτελεῖς μελέτες ἐπάνω σὲ προβλήματα ποὺ μέλλουν τὴν ἐργατικὴ τάξη καὶ τὴν ἐπαναστατικὴ σκέψη. Διευθυντής τους, ὁ Marcel Marinet,

ΤΟ ΗΘΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΤΟΥ ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΜΟΥ

"Η σοβιετικὴ Ρωσία, σιερημένη ὅλου της σχεδὸν τοῦ σιταριοῦ, ὅλων της τῶν μεταλλείων χωρὶς τὶς ἐπαρχίες της, τὶς βορειότερες, χωρὶς τὶς νότιες καὶ χωρὶς τὴν Σιβηρία, χώρα κουτσουρεμένη,

*^o Editions de la Bibliothèque du Travail, 144 rue Pelleport, Paris XXe.

λεία τοῦ κρύου καὶ τῆς πείνας, διαμένη ἔξι ἄλλου ἀπ' τὶς εἰσβολές τῶν ληστῶν τῶν δύο κόδμων, διατηρήθηκε ἐπὶ δυὸς χρόνια, νίκησε καὶ τώρα ἀντικρύζει μὲν χαρά τὸ μέλλον. Νά τὸ μεγάλο θάμα, τοῦ δποίου τὶς αἰτίες θὰ ἔπρεπε νὰ μελετοῦνται ἀδιάκοπα οἱ ἕργάτες τῆς Δύσης. Πάρο ὅλα δμως αὐτὰ τὸ θάμα εἶναι ἀρνητικό. Εἶναι βέβαια ὡραῖο νὰ βαστᾶ κανεὶς μόνος ἐνάντια στὶς λυσσασμένες δοδες ἀργίων θηρίων καὶ νὰ ὑπερασπίζεται ἐνάντιά τους τὴν ζωή του. Ἄλλα τὴν ζωὴν αὐτὴν εἶναι ἀνάγκη νὰ τὴν χρησιμοποιήσῃ γιὰ κάτι. Θὰ μποροῦσα νὰ σᾶς παρουσιάσω τὸ κάθε τι ποὺ ἔκανε τὸ ρωσικὸ προλεταριάτο γιὰ νὰ ἐπανορθώσῃ τὶς ζημιές τοῦ πολέμου, γιὰ νὰ χρησιμοποιήσῃ τὰ ἔρειπεια τοῦ καπιταλισμοῦ ποὺ γκρεμνίστηκε μὲ τὰ δικά του τὰ κτυπήματα, γιὰ νὰ οἰκοδομήσῃ ἐπάνω σὲ συντρίμια αὐτὰ τὸ νέο, ἀρμονικὸ καὶ δίκαιο οἰκοδόμημα τῆς ἐργασίας. Ἡ πολιτικὴ ἔξουσία, ἡ διοίκηση, ὁ στρατός, ἡ παραγωγή, ἡ κυκλοφορία καὶ ἡ κατανομή, οἱ σχέσεις μεταξὺ τῶν ἀτόμων, ὅλες οἱ κοινωνικὲς λειτουργίες ἀναστηλώθηκαν σήμερα, ἀλλὰ ἐπάνω σὲ νέες βάσεις, μὲ ἓνα περιεχόμενο ἐντελῶς νέο, ἀκριβῶς ἔκεινο ποὺ ἀπαιτεῖ δι βαθμὸς τῆς ἀναπτύξεως στὸν δποίου ἔφτασεν ἡ ἀνθρωπότης. Τὸ προλεταριατικὸ ἔρειπον τοῦ πολέμου τὸ ἀστικό. Καὶ ἥδη ὑφίσταται, λειτουργεῖ, προκόπτει μέρα μὲ τὴν ἡμέρα περισσότερο. Καὶ τὸ αὐτὸ κράτος εἶναι ἔκεινο ποὺ κάνει νὰ τρέχουν οἱ σιδηρόδρομοι, ἔκεινο ποὺ ἀναπτύσσει τὸ φυσικὸ πλοῦτο τῆς χώρας, ἀπονέμει τὴν δικαιοσύνην, διαδίδει τὴν παιδεία, πολὺ καλύτερα ἥδη παρὰ τὸ παλιὸ καθεστώς, καὶ πρὸ πάντων πρὸς τὸ συμφέρο τῶν ἐργατῶν, ποὺ ἀποτελοῦνται τὴν καταπληκτικὴ πλειοψηφία.

Ἐντούτοις καὶ ἄλλα ἀποτελέσματα, ὅχι ὅλιγάτερο πολύτιμα, ἀν καὶ ὅλιγάτερο δρατὰ ἔχουνε συντελεσθῆ ἥδη ἀπὸ τὸ προλεταριακὸ καὶ κομμουνιστικὸ κράτος. Ἡ ψυχρὴ ἀνάλυση τῶν οἰκονομικῶν δρῶν, ὁ ιστορικὸς ὑλισμός, ποὺ ἀποτελοῦνται τὴν βάση τῆς φιλοσοφίας καὶ τῆς πολιτικῆς τοῦ ἐπιστημονικοῦ σοσιαλισμοῦ, δὲν ἔκανε τοὺς ρώσους μαρξιστὲς νὰ ξεχάσουνε πῶς τελικὸς σκοπὸς εἶναι πάντα δι ἀνθρωπος, δι ἀνθρωπος μέσα στὴν κοινωνία, ἐντούτοις δι ἀνθρωπος. Ο μαρξισμὸς διαφέρει ἀπ' τὰ ἄλλα τὰ δόγματα τὰ λεγόμενα ἀνθρωπιστικά, ὅχι ὅπως τὸ νομίζουν, κατὰ τοῦτο ὅτι θὰ ἐκμηδενίσῃ κάθε ἀξία ἡθική, πνευματικὴ ἢ αἰσθηματική, γιὰ νὰ πέσῃ στὸν ὑλισμὸ διπὸ τὴν χυδαία σημασία τῆς λέξεως, ἀλλὰ κατὰ τὸ ὅτι δι δικαιολογημένος ὑλισμός του θὰ τοῦ ἐπιτρέψῃ νὰ λάβῃ ὑπόψη του ὅλες τὶς πραγματικότητες, καὶ νὰ βάλῃ τὴν καθεμιὰ στὴν θέση τῆς. Ἀπεναντίας τὰ ἄλλα τὰ δόγματα, μὴ ἔχοντας τὸ ὑλικὸ θεμέλιο, πλανιῶνται μέσα στὴν ὅμιλχη τοῦ αἰσθηματολογισμοῦ, τοῦ σπιριτουαλισμοῦ ἢ τοῦ ἡθικολογισμοῦ. Ἀντὶ νὰ λάβουν ὑπόψη ὅλες τὶς πραγματικότητες ξεχνοῦν τὶς μὲν καὶ νοθεύουν τὶς δέ, σπρώχνοντας πρὸς τὸ ἀπόλυτο. Ο ἀνθρωπος ὃς ἄτομο εἶναι ἔννοια ἀφηρημένη, τόσο ἀνύπαρκτη ὅσο καὶ ἡ κοινωνία χωρὶς ἀνθρώπους. Ο μαρξισμὸς δὲν ἔθεωρησε ποτὲ τὴν «Κοινωνία» ὃς κάτι ποὺ ὑπάρχει γιὰ τὸν ἑαυτό του καὶ μὲ τὸν ἑαυτό του, ὃς κάτι ὑπερβατικὸ καὶ ἀδιαίρετο, οὔτε ἐφαντάστηκεν ἄτομο ἀπόλυτο, μονάδα ποὺ νάχῃ μέσα τῆς τὸ σκοπὸ καὶ τὴν ἀξία της. Εξετάζει πάντα μαζὶ τὴν κοινωνία μὲ τοὺς ἀνθρώπους ποὺ τήγε δημιουργοῦνται, καὶ τοὺς ἀνθρώπους μέσα στὴν κοι-

νωνία ὅπου ἐνεργοῦντες. Νά γιατὶ συμβαίνει ὥστε, ἀν λαβαίνονται ὡς βάση δὲν οἱ οἰκονομικοὶ ὅροι καὶ ἡ οἰκονομικὴ κατάσταση, νὰ λαβαίνονται ἐπίσης ὑπόψη καὶ οἱ ἡθικοὶ παράγοντες ποὺ ἀπορέουνται ἀπ' αὐτά. Φαντάζεστε τὶ μάθημα θάτανε γιὰ τοὺς μαρξιστὲς τοῦ γλυκοῦ νεροῦ, γιὰ τὰ ἐπιπόλαια μναλά, ποὺ νομίζουν ὅτι βλέπουν σὲ κάθε βῆμα τους ἀντιφάσεις, μόνο καὶ μόνο διότι δὲν εἰσχωροῦνται στὴν οὐσία τῶν πραγμάτων, τὶ μάθημα θάτανε ἀκόμη γιὰ κείνους ποὺ κακολογοῦνται κηρύγγοντας τὸν κομμουνισμὸν ὡς δόγμα βαρβαρικὸ καὶ χονδροειδέστατα ὄντα, ποὺ ἀρνοῦνται κάθε ἀνθρωπισμό, ἀν ἔβλεπαν ἔνα Μπουχαρίν, τὸν πιὸ αὐθεντικὸ θεωρητικὸ τοῦ κομμουνισμοῦ, τὸν πιὸ ὑπολογιστικὸ, τὸν διηγώτερο «αἰσθηματικό», μὲ λίγα λόγια, νὰ ἔξυμνῃ μὲ τὰ ἔξης τὸν κινηγητὴ τῆς ἀστρονομίας Sternberg ποὺ πέθανε τὸν περασμένο Φλεβάρη στὸ δυτικὸ μέτωπο, ὡς μέλος τοῦ στρατιωτικοῦ ἑταναστατικοῦ συμβουλίου: «Ως ἀνθρωπος ὁ Sternberg εἶχε ψυχὴ εὐγενικώτατη, καρδιὰ ἔξαιρετικὰ θεομή καὶ εὐαίσθητη, ὅσο πολλοὶ δὲν λίγοι. Τὸ τρομερὸ ἔξωτερικὸ του μὲ τὴ σκανδυναυική του μεγαλοπρέπεια ἔκρυψε μία τρυφερότητα ψυχῆς καὶ ἔναν ἀνθρώπινο βαθὺ καὶ πλήρη, τέτοιον ποὺ σπάνια κανεὶς συναντᾷ». Καὶ οἱ γραμμὲς αὐτὲς εἴναι γραμμένες ἀπ' τὸν πιὸ ἀδιάλλαχτο μπολσεβίκο! Είναι δὲνδιος ποὺ ὑπογράμμει τὸν ἐνθουσιασμὸν μὲ τὸν δροῦντα δόθηκε διαδοχικὰ στὴ μάχη τῶν δδοφραγμάτων ἢ στὴν ἐπιστήμη. Ο Janychev, ποὺ σκοτώθηκε στὸ μέτωπο τοῦ Βράγκελ, ήταν, πάνιοτε κατὰ τὸν Μπουχαρίν «ένας ἄγιος» μὲ τόσο ἡθικὸ γόνηρο, ὥστε καθόλον τὸ διάσημα τῆς ἀποδημίας του στὴν Ἀμερική, δλος δὲ κόσμος ἔτρεχε νὰ τοῦ ἔσμολογηθῇ τὶς πιὸ μυστικὲς ὑποθέσεις του καὶ νὰ τὸν συμβουλευτῇ. Είναι ἀνάγρη τάχα ὑστερα ἀπ' αὐτὰ νὰ μιλήσῃ κανεὶς γιὰ τὸν Λουνατούρσκη, δὲν δροῦντα μέσα στὰ τόσα του ἀρχμέρα καὶ προγράμματα, δὲν μιλᾶ παρὰ γιὰ τὸν νέο ἀνθρωπισμό, μέσα στὸν δροῦντα δὲν δοῖοι οἱ πολύτιμοι θησαυροὶ τῆς ἀρχαίας σκέψης, θὰ ἐνωθοῦνται μὲ τὰ πολυτιμώτερα ἀκόυτη ἀποκτήματα τῆς προλεταρικῆς σκέψης, γιὰ νὰ ἀνυψώσουν τὶς ἵκανότητες καὶ τὴν ἀξία τοῦ ἀνθρώπου σ' ἔνα ἐπίπεδο ἀγνωστο μέχρι σήμερα; Γιατὶ λοιπὸν δ R. Rolland, σ' ἔνα δραῖο του ἀρθροῦ στὸ «Forum» φαντάζεται πῶς οἱ δρόδοξοι μαρξιστὲς, περιφρονοῦνται τὸν ἐνθουσιασμό; Ἡ οἰκονομικὴ ἐπιστήμη καὶ δὲν ἐνθουσιασμὸς δὲν ἔχουν τίποτε τὸ ἀσυμβίβαστο. Ο ἐργάτης ποὺ μαρωνεῖ θεληματικὰ καὶ χωρὶς καμμιὰ ἀμοιβὴ τὴν ἡμερησία ἐργασία του καὶ ποὺ ἀπὸ ζῆλο προσπαθώντας νὰ συμπληρώσῃ ἢ καὶ νὰ ἔπειράσῃ τὸ καθῆκο του, ἐπειδὴ εἴναι ἀναγκαῖο γιὰ τὴν ὑπόθεση τοῦ προλεταριάτου, μήπως εἴναι γιατὶδε λιγώτερο κομμουνιστής;

Ο στρατιώτης ποὺ ξεψυχᾶ κάτω ἀπ' τὰ βασανιστήρια τῶν λευκῶν λέγοντας: «Είναι γλυκό ν^ο ἀποθνήσκη κανεὶς γιὰ τὸν κομμουνισμό» εἴναι τάχα λιγώτερο καλδὲ κομμουνιστής;

Ο κομμουνισμός, μὴ πρὸς κακοφανισμὸ κανενός, καὶ χωρὶς νὰ ὑπάρχῃ δὲρος, ἔχει πρόγραμμα ἡθικό: «Η κατάργηση τῶν τάξεων καὶ τῆς οἰκονομικῆς ἀνισότητος, ἡ κατὰ τὸ δυνατὸν τελειώτερη πραγματοποίηση τοῦ ἀνθρώπινου ἴδανικου μέσα σὲ κάθε ἀτομο, ἡ συνειδητὴ καὶ ἐνεργὸς διλοκλήρωση τοῦ κάθε ἐργάτη μέσα στὴ μεγάλη

καὶ παγκόσμια ἀλληλεγγύη, ἡ καλλιέργεια τῶν ἐνδιαθέτων Ἰδιοτήτων τοῦ ἀνθρώπου μὲ τὸ σκοπὸν νὰ ἀποβῇ: τίμιος, εἰλικρινῆς, ἀφιλοκερδῆς, μὲ θάρρος καὶ δραστηριότητα, μὲ ζῆλο γιὰ τὴν ἔργασία καὶ τὸν ἄγωνα, σταυρεός, ἀφοσιωμένος, ἥρωικός, καὶ ὅλα αὐτά στὸν ἀνώτατο βαθμὸν φτασμένα, μέσα σὲ ὅλες τὶς σφαιρες, πάντοτε παρ' ὅλα τὰ ἐμπόδια, δὲν ἀποτελοῦνται ἥθικὸ πρόγραμμα;

ΟΙ ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΕΣ ΚΑΙ Η ΔΡΑΣΗ ΤΟΥΣ

Χιλιάδες καὶ δεκάδες χιλιάδων κομμουνιστὲς ἀποτελοῦνται τὴν ζωντανὴν ἀπεικόνιση τοῦ προγράμματος αὐτοῦ. Τί θαυμάσια συλλογὴ, θὰ μποροῦσε νὰ γίνη ἀπὸ τὶς βιογραφίες τους! Ἐκεὶ θᾶβλεπε κανεὶς τοὺς ἐπιτρόπους τοῦ λαοῦ νὰ ἐργάζονται ἀπὸ χρόνια χωρὶς νὰ ἀναπαύωνται παρὰ τέσσερες ἡ πέντε ὥρες τὴν ἡμέρα, τοὺς ἐπιτρόπους τοῦ στρατοῦ νὰ λυποῦνται γιατὶ πεθαίνουν ἀναφορώντας: «Κ' είχα ἀκόμη τόσα πολλὰ νὰ κάνω», προπαγανδιστὲς καὶ θεωρητικοὺς νὰ τρέζουν ἀπὸ μία συγκέντρωση στὴν δποια μίλησαν ἐπάνω σὲ μιὰ σημαντικὴ πολιτικὴ ἀπόφαση, γιὰ νὰ ἔστουν κατόπι στὴν ἐφημερίδα νὰ συντάξουν τὸ ἀρδρό τους καὶ νὰ συνεχίσουν ἐπὶ τέλους μέσα στὸ δωμάτιο τοῦ ξενοδοχείου τους κάποιο σοφὸν ἔργο κοινωνικῆς οἰκονομίας. Θᾶβλεπε κανεὶς τοὺς στρατιῶτες καὶ τοὺς ἀρχηγοὺς τῆς μεγάλης κομμουνιστικῆς στρατιᾶς, ἔτειμους, νὰ ἐγκαταλείψουν χωρὶς μουρμουρητά, στὴ διαταγὴ τοῦ κόμματος, δχι πιὰ τὴν καλοπέροισῃ τους, τὴν οἰκογένεια, τὴν ἑστία τους ἢ τὰ καλά τους, —ἀπὸ ὅλα αὐτὰ τὰ εἰδη τῆς οικλαβῖς ἔχουν ἀπαλλάχτει πρὸ πολλοῦ οἱ δημιουργοὶ τοῦ νέου κόσμου— ἀλλὰ τὴ σημερινὴ τους δουλειὰ γιὰ νὰ πιάσουν ἄλλην, στρατιῶτες σ' ἕνα ἀπειλούμενο μέτωπο, ἐργάτες μέσα σὲ κανένα ἐργοστάσιο ποὺ ἔχασε τὸ ἥθικό του, ἐπίτρωποι σὲ κανένα σιδηροδρομικὸ δίκτυο τέλεια ἔξαρθρωμένο, ἀντιπρόσωποι στὸ ἔξωτερο, πράκτορες τῆς τροφοδοσίας στὶς ἐπαρχίες, νὰ φέρουν παντοῦ τὴν δργάνωση, τὴν ἐνέργεια, τὴν δικαιοσύνη καὶ τὴ ζωή, παντοῦ ὑποχρεωμένοι νὰ δίνουν τὸ παραδειγμα, νὰ ἐργάζονται περισσότερο καὶ καλύτερα ἀπὸ τὸν ἄλλους, κατακριτέοι καὶ κατακριμένοι ὅταν στὸν δύσκολο ρόλο τους δὲν ἀναδειχτήκανε παρὰ μέτροι καὶ κοινοί. Χιλιάδες καὶ δεκάδες χιλιάδων εἶναι οἱ κομμουνιστὲς τοῦ εἴδους αὐτοῦ, κι ἀντὸ εἶναι τὸ πνεῦμα μὲ τὸ δποῖο ἀνατρέφονται ἐκατοντάδες χιλιάδων ἄλλοι. Τὸ συνηθισμένο τέλος τῶν βιογραφιῶν αὐτῶν, ἀν μποροῦσε κανεὶς νὰ τις γοάψῃ θάταν ἔνας πρόωρος θάνατος ἀπὸ ἔξαντληση, ἢ σὲ κανένα πεδίο μάχης, ἢ ἀκόμη μέσα στὰ βασανιστήρια καὶ τὶς φυλακὲς τῶν λευκῶν. Ἀλλὰ οἱ κομμουνιστὲς πεθαίνουν εὐγαριστημένοι, ἐπειδὴ ἔρουν πῶς τὸ ἔργο τους θὰ συνεχιστῇ, κι ἐπειδὴ ἔρουν πῶς δὲν ἀποτελοῦν παρὰ μιὰ μονάδα μέσα σὲ τάξη δλόκηρη καὶ ἐπειδὴ δὲν ζῆλος ποὺ τοὺς ἔλυσε ἔφερε ἥδη τοὺς καρπούς του.

Κατόπι τους ἡ Ρωσία ἀναγεννήθηκε καὶ σὲ λίγο μὲ τὴ Ρωσία θὰ ἀναγεννηθῇ ὁ ὑπόλοιπος κόσμος. Αὐτὸ τὸ ἥθικὸ πρόσθια μαρμαρικὸ ποὺ κήρυξαν μὲ παραδείγματα, εἰσδύει στὴν ψυχὴ τῶν μαζῶν, μεταμορφώνει

ἐν α δλόκληρο λαό, καὶ δημιουργεῖ ἀνθρώπον εἰς ὅπον δὲν ὑπήρχαν παρὰ ὑπήκοοι. Ἡ ήθικὴ πρόσωπο ποὺ συντελέσθηκε ἀπὸ τὴ σοβιετικὴ Ρωσία εἶναι κάτι ἀναμφισβήτητο. Μόνο πρέπει νὰ τὴν ἔξετάση κανεὶς ἀπὸ κοντά, διότι δὲν πρόκειται πιὰ δωπέρα γιὰ ἓνα θῆμα ποὺ χτυπᾶ στὰ μάτια δλονῶν σὰν καὶ κεῖνο ποὺ ἀνάφερα στὴν ὁρχὴ δηλ. σὰν τὸ στρατιωτικὸ θῷοιαμβο ἥ καὶ σὰν τὴν οἰκονομικὴ ἐπιτυχία ποὺ κερδίθηκε παρ’ ὅλα τὰ ἐμπόδια. Ἡ πρόσοδος αὐτὴ δὲ φαίνεται ἀπὸ μακριὰ οὔτε καὶ μὲ τὴ πρώτη δοκιμή. Οἱ ἀποστολὲς καὶ οἱ δημοσιογράφοι μποροῦν νὰ περάσουν ἔβδομάδες δλόκληρες στὴ Ρωσία χωρὶς νὰ τὴ διακρίνουν. Στὴν περίπτωση αὐτὴν δὲ θὰ ἔφτανε πάντα ἥ ἀπλῆ σύγκριση μὲ τὴν Δύση: Εἶναι ἀνάγκη ἐπίσης νὰ φέρῃ κανεὶς σὲ ἀντιπαράσταση αὐτὴ τὴ Ρωσία μὲ τὸν ἑωτό της, τὸ ρωσικὸ λαὸ τοῦ 1920 μὲ τὸν ἵδιο τοῦ 1917. Πρέπει νὰ ἀναλογισθῇ κανεὶς πῶς πρόεδρος τοῦ δεῖνος σημερινοῦ Σόβιετ πρόσφατες ἀκόμα τὸν πατέρα τον δοῦλο πουλημένο καὶ ἀγκαρεύσιμο, δεμένο στὴ γῆ, ὑποταγμένο ψυχῆ τε καὶ σώματι στὸ ἀφεντικό του, καὶ πῶς ἥ ἀντιπρόσωπος αὐτὴ στὴ δεῖνα γυναικεία συνέλευση, θυματὰς πῶς κάποτε σὰν ἦταν μικρὸ παιδί, τὴν ἔδιωξην ἥ κυρά της γιατὶ τόλμησε δύντας ὑπηρέτρια, νὰ καταγίνεται μόνη της τὴν νύχτα στὴν κουζίνα μέσα καὶ νὰ μαθαίνῃ ἀνάγνωση καὶ γραφή. Πρέπει νὰ σκεφτῇ κανεὶς πῶς στὸ σπίτι πῶμενα στὸ 1918, δ ὑπηρέτης μοῦ καταφιλοῦσε τὰ χέρια γιατὶ τοῦ ἔδωσα ἓνα χαρτὶ τῶν σαράντα ρουβλιῶν καὶ πῶς στὸ 1917 στὴν Πετρούπολη δ παρτιέρης δὲν ἄφηνε νάνεβη ἀπ’ τὴ μεγάλη σκάλα ἓνα σύντροφο ποὺ ἥρχουνταν νὰ μοῦ δῆ, μόνο καὶ μόνο ἐπειδής ἦταν στρατιώτης. «Ἡ σκάλα τῆς ὑπηρεσίας γένηκε ἵσα γι’ αὐτοὺς ἔδω», ἔλεγεν δ ἀνθρώπος αὐτός, ποὺ δὲν ἦταν ἀκόμη τότες ἀνθρώπος, καὶ ωτοῦντα ἀπὸ μέσα μον δλιβερά, πόσες ἀραγε ἐπαναστάσεις ἀκόμη νὰ χρειάζονται γιὰ νὰ μετατραπῇ δ πορτιέρης ἀπὸ φύλακας σκύλος, καὶ κάθε ὑπηρέτης ἀκόμα ἀπὸ σκλάβος σὲ ἀνθρώπῳ.

ΟΙ ΧΩΡΙΚΟΙ

Λοιπόν, ὅλα αὐτὰ πραγματοποιοῦνται μὲ μόνη τὴν ἀνάπτυξη τοῦ σοβιετικοῦ καὶ κομμουνιστικοῦ πολιτεύματος. Δὲν θὰ μποροῦσα βέβαια νὰ ἐγγυηθῶ πῶς κανένα ἀπ’ τὰ γεγονότα ποὺ ἀνάφερα παραπάνω ἥ κανένα ἄλλο τοῦ ἵδιου εἴδους, δὲν θὰ ἦταν δυνατὸν νὰ ἔναναγίνη πιὰ σήμερα στὴ Ρωσία.

Ὑπάρχουν στὴν ἀπέραντην αὐτὴ καὶ ἐκτεταμμένη χώρα διαμερίσματα, τὸ Πετσάρο π.χ. ὅπου τὸ ταχυδρομεῖο μόνο γιὰ λίγες ἔβδομάδες τὸ χρόνο πηγαίνει. Ἐδῶ βέβαια πρόκειται γιὰ μιὰ περίπτωση πολὺ σπάνια. Ἐντούτοις πρέπει νὰ μᾶς κάνῃ νὰ ἀναλογιστοῦμε τὸν καιρὸν ποὺ χρειάζεται γιὰ νὰ εἰσχωρήσῃ ἥ ἐπανάσταση σὲ ἔκταση καὶ βάθμος σὲ ὅλη αὐτὴ τὴν χώρα σὲ ὅλες αὐτές τὶς μᾶζες. Δὲν θὰ ἀπορήσω λοιπὸν καθόλου ἀν κατὰ τύχη μάθω πῶς σὲ μερικὰ καντόνια τῆς ἐπαρχίας, βρίσκονται ἀκόμα χωρικοὶ ποὺ δέχονται νὰ τιμωρηθοῦν ἀπὸ τὸ σοβιέτ τους « μὲ τρεῖς τέσσερες μέρες

λάκω» ἀπαράλλαχτα δπως οι πρόγονοι τους δεχόντανε ἐπὶ τόσους αἰῶνες τὶς τιμωρίες τῶν κυρίων καὶ τῶν ἀφεντάδων των. Ποιὸς εἶναι δὲ τσαρλατᾶνος ἔκενος ποὺ θὰ μποροῦσε νὰ ισχυριστῇ ὅτι μιὰ ἐπανάσταση καὶ μάλιστα μιὰ ἡθικὴ ἐπανάσταση, θὰ ἔφτανε στὸ τέρμα της μέσα σὲ τριανταδύο, τριαντατρεῖς μῆνες;

‘Απ’ ἐνναντίας, αὐτὰ ἐδῶ εἶναι τὰ ὑπολείμματα μιᾶς ἄλλης ἐποχῆς, τὰ πολύτιμα σημάδια ποὺ μᾶς ἐπιτρέπουν νὰ μετρήσωμε τὸ δρόμο ποὺ κάναμεν ἥδη. Διότι αὐτοὶ οἱ ἔριοι οἱ χωρικοὶ ἢ οἱ ἄλλοι τοῦ γειτονικοῦ χωριοῦ ἔχουν τώρα σχολεῖο δπου γέροι καὶ νέοι μαθαίνουν νὰ διαβάζουν, ἔχουν ἀναγνωστήριο δπου ἔχονται οἱ ἐφημερίδες τῆς Μόσχας ἢ τῆς τοπικῆς πρωτεύουσας, σκηνὴ πρόχειρη δπου γυμνάζονται οἱ νέοι. Στὸ χωριό αὐτό, ὑπάρχει τὸ δίγως ἄλλο κομμουνιστικὸς δημιος, τῶν παιλῶν στρατιωτῶν τοῦ ἐρυθροῦ στρατοῦ, ἢ μᾶλλον δημιος νέων ἀπαλλαγμένων ἀπ’ τὶς προγονικές τους προλήψεις, οἱ δηποῖοι ἐκπαιδεύονται σιγὰ σιγά, τοὺς γέροντας διορθώνουν τοὺς ἐνήλικους καὶ δημιουργώντας ἀπ’ τοὺς χτεσινοὺς σκλάβους τοὺς σημερινοὺς ἀνθρώπους καὶ πολίτες συντείνουν στὴ διάδοση τῶν ἀρχῶν τῆς ἀνακαίνησης καὶ τοῦ ἔναντιγεννημοῦ. ‘Ο χωροὶ δὲ ποὺ ὑπόφερεν ἄλλοτε, ὑπάκουος, καρτερικός, ἔρημος, ὅλα τὰ βάρος ἐνὸς κράτους καὶ ἐνὸς πολιτισμοῦ χωρὶς καθόλου νὰ λαμβάνῃ μέρος σ’ αὐτὰ χωρὶς νὰ ξέρῃ εἰς τὶ συνίσταντο, φαίνεται πὼς τώρα καὶ μόνο τώρα ἀρχισε νὰ μπαίνῃ σιγὰ-σιγὰ στὴ ζωὴ τῆς σύγχρονης κοινωνίας.

Τὰ βάροι του ίσως νὰ αὔξησαν σήμερα, μὰ πρῶτα-πρῶτα ἔχει πάρει στὸ χέρι του τὴ γῆ, ποὺ ἄλλοτε τηγνὲ καλλιεργοῦσε γιὰ τοὺς ἄλλους, καὶ ἔπειτα λαβαίνει καὶ αὐτὸς ἐνεργὸ μέρος οτὴ διοίκηση τοῦ Κράτους. Οἱ ἐκλεκτοὶ τους γιὰ τὰ συνέδρια τῶν Σόβιετ φιάνουν δῆ τὴ Μόσχα, οἱ ἀντιπρόσωποὶ τους στὶς ἐπαρχιακὲς καὶ περιφερειακὲς συνελεύσεις, προσκαλοῦνται κάθε τόσο νὰ ἐκφέρουν τὴ γνώμη τους ἐπάνω στὰ πολιτικὰ ζητήματα. ‘Ο Λενίν, τὸ κεντρικὸ ἐκτελεστικὸ κομιτᾶτο, καθὼς καὶ τὸ κομμουνιστικὸ κόμμα σαυτόνα ἀπ’ εὐθείας ἀποτείνονται γιὰ πρότη φορὰ τοῦ δίδονται, σὰν σὲ ἀνθρώπῳ ἔξηγήσεις γιὰ τὸ λόγο καὶ τὰ ἀποτελέσματα κάθε κυβερνητικῆς ἀνάγκης. (1) Μερικοὶ ὑποστηρίζουν τὴ γνώμη πὼς δὲ χωρικὸς δὲ θὰ ἀνέχουνται κάτω ἀπ’ τὸν Τσάρο οὕτε τὰ μισὰ ἀπ’ τὰ βάρος ποὺ ὑφίσταται σήμερα μέσα στὸ σοβιετικὸ καθεστώς. Δὲν ξέρω ἀν δὲν ή ἀναλογία εἶναι δρᾶμη. ‘Εν πάσει πέριπτώσει δημος ἀν δὲν χωρικὸς ἀπαντᾶ στὶς κινητοποιήσεις καὶ τὴν καταδίωξη τῶν ἀνυποτάκτων, ἀν παραδίδει σχεδὸν δωρεὰν τὸ ὑπόλοιπον τοῦ σιταριοῦ του, καὶ ἔνα μέρος τῶν ζωντανῶν του, δὲν του τὰ δέρματα, τὸ γάλα, τὸ κυνήγι καὶ τὰ αὐγά,

(1) Κι’ ἀκόμη περισσότερο τοῦ δίνοντας νὰ ἐννοήσῃ πὼς ὅλα τὰ μέτρα πάνε στὰ χαμένα, ἀν δὲν δὲν τὰ ἀγκαλιάση καὶ δὲν προσπαθήσῃ νὰ τὰ θέσῃ σὲ ἐφαρμογή: οἱ καμπάνιες γιὰ τὴν ὑγιεινή, γιὰ τὰ δάση, τὶς μεταφροές, τὴν παράδοση τοῦ σιταριοῦ κ.τ.λ... εἶναι βέβαια πρωτοβουλίες ποὺ προέρχονται ἀπ’ τὸ κέντρο, ἀλλὰ ποὺ μετατρέπονται ἀργότερα σὲ κίνηση τῆς δημοσίας γνώμης καὶ σὲ δυνάμεις ἐνεργοῦσες μὲ τὴ συγχατάθεση καὶ τὴ θεληματικὴ συνεργασία τῶν ἀγροτικῶν μᾶζων. Βλέπετε πὼς ή κατηγορία τοῦ κρατισμοῦ δὲν εἶναι καθόλου δικαιολογημένη.

στὶς ἀποθῆκες τοῦ κράτους, ἀν δίνη τὸν βραχίονας, τὸ ὑλικό του γιὰ τὴν ἀποκοπὴν τῶν δασῶν καὶ τὸ διάνοιγμα τῶν σιδηροδρομικῶν γραμμῶν, τὸ κάνει πρὸ πάντων διότι ἔκαμπαν ἐκκλησῆ στὸ λογικό του καὶ στὸ ἀνθρώπινο καὶ κοινωνικό του συμφέρο. Τοῦ ἔξηγησαν δὲ διφεύλει νὰ κάνῃ τὸ δάνειο αὐτὸ στὴν ἐργατικὴν τάξην, δάνειον σήμερα σχεδὸν δωρεάν, ἀλλὰ τὸ διποτὸ ἀργότερα θὰ τοῦ πληρωθῇ ἐκαπονταπλάσιο. Καὶ διχωρικὸς ἔρει καλὰ πώς δὲν ζητοῦνε νὰ τὸν γελάσουν, ἐπειδὴ ἡ πεῖρα τοῦ δίδαξε ὡς τὰ τώρα τὶ θὰ πῆ ἀντεπανάσταση, Κολτσάκη ή Ντενικίν, γιὰ τὸν φτωχὸν χωρικούς.

Καὶ δὲν εἶναι μόνο ἡ μέση καὶ ἡ φτωχὴ τάξη τῶν χωρικῶν κεῖνες ποὺ πῆραν συνείδηση τοῦ όρους καὶ τοῦ καθήκοντός των μέσα στὸ προλεταριακὸ κράτος. Εἶναι ἔνας χρόνος ἐπάνω κάτω ἀφότου ἡ ἐπιτροπεία τοῦ ἐφοδιασμοῦ παραπήρησε πώς ἡ παράδοση τοῦ περισσεμένου σιταριοῦ στὸ κράτος ἀναγνωρίστηκε ἀπ' τὸ χωρικὸ σὰν ὑποχρέωση καὶ σὰν καθῆκο πρὸς τὴν κυβέρνηση τῶν ἐργαζομένων τάξεων.

"Ἀλλοτες ἦταν μιὰ μάζα προικισμένη μὲ φυσικὰ προτερήματα σπάνια, ἀλλὰ ἀμύρωφωτη, ἀνοργάνωτη, ἀγράμματη, μακρυὰ ἀπ' τὸ σημερινὸ πολιτισμό, σκλάβα τοῦ κράτους ἀπ' τὸ διποτὸ ἦταν ἔξωστρακισμένη, ἐνῶ σήμερα εἶναι μέλη δλοένα καὶ συνειδητότερα τῆς μεγάλης ἐνώσεως τῶν ἐργατῶν, τῆς διποίας ἀποτελοῦνε μέρα μὲ τὴν ἥμερα ἐνεργότερο μέρος, καὶ τὸ διποτὸ εἰς ἀνταπόδωση τὸν δίνει τὰ μέσα γιὰ νὰ ἀναπτύσσουν συνεχῶς τὸν ὄντρωποισμό τους: Αὐτὴ εἶναι ἡ τεράστια ἥθικὴ ἐπανάσταση πραγματοποιημένη, παρ' ὅλα τὰ μεγάλα καὶ δύσκολα ἐμπόδια, ἀπ' τὴν πολιτικὴ καὶ οἰκονομικὴ ἐπανάσταση τοῦ προλεταριάτου. Ἐδῶ κατατρεγμένη, ἔκει λιγάτερο δρατή, ἐντούτοις παντοῦ ὑπάρχει ὡς πραγματικότης καὶ παντοῦ προοδεύει.

Η ΗΘΙΚΗ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΙΣΟΤΗΤΑ.

"Αν τὸ ἀπέραντο βάθος τοῦ Ρωσικοῦ ὑπαίθρου δουλεύτηκε ἔτσι καὶ μεταμορφώθηκε ἀπ' τὴν ἐπανάσταση παρ' ὅλα τὰ ἐμπόδια καὶ τὶς δυσκολίες, φαντάζεστε τὶ γένηκε μέσα στὶς πόλεις. Ξέρω πώς ἔκεινο ποὺ ἔκανε τὴ μεγαλήτερη ἐντύπωση στοὺς γάλλους αἰχμαλώτους τοῦ Ἀρχαγγέλου ἦταν ἡ ἵστητα ποὺ είδαν αὐτοῦ, ὅχι πιὰ ἡ κηρυγμένη μὲ τὰ λόγια, ἀλλὰ ἡ πραγματοποιημένη μέσα στὴ ζωή. Πραγμένει ἡ διαφορὰ τῶν δημοσίων ὑπηρεσιῶν τῶν ἀσχολιῶν ἢ τῆς ἔξουσίας, ἀλλὰ ἔχουν πέσει οἱ φραγμοὶ ποὺ χώριζαν τοὺς στρατιῶτες ἀπ' τοὺς ἀξιωματικοὺς τοὺς ἐργάτες, ἀπ' τοὺς διευθυντάς, τοὺς ὑπαλλήλους ἀπ' τοὺς ἐργάτες, τοὺς δημοσίους ὑπαλλήλους ἀπ' τοὺς ὑπαλλήλους, τοὺς ὑπηρέτες ἀπὸ τοὺς κυρίους. Τὰ ἴδια συνδικάτα περιλαβαίνουνε ἐργάτες ὅλων τῶν ἐπαγγελμάτων.

Οἱ ἀνώτεροι οὐ πάλληλοι τοῦ κράτους, ἐλευθερωμένοι ἀπ' τὰ προνόμια τους (συντάξεις, "διακοπές, προβιβασμούς, ἀνώτερους μισθούς, περιωπὴ κοινωνικὴ, παρασημοφορίες, διακρίσεις, στολές καὶ δὲν ἔρω τὶ ἄλλο, ὅλες τὶς ἀνομολόγητες διακρίσεις τάξεων, ποὺ διατηροῦνται ἀκόμα καὶ μέσα, λαϊκὲς δημοκρατίες) δὲν διαφέρουν πιὰ

σε τίποτε άπ' τους κατώτερους ύπαλληλους τῶν ἐργοστασίων ἢ τῶν ἀποθηκῶν τῆς διανομῆς.

Καὶ ὅλοι αὐτοὶ οἵ, ὑπάλληλοι ἔχουν τὶς ἐργάσιμες μέρες καὶ τὴν περίοδο τῆς ἀναπαύσεως των, τὰ δικαιώματά των ἐπάνω στὴ βοήθεια ἐκ μέρους τῆς κοινωνίας, σὲ περίπτωση ἀσθενείας ἢ γεραιτειῶν, ἔχουν τοὺς ὄρους τῆς μισθώσεως ἢ ἀπολύσεως τους, τὸ μεροκάματό των τὴν κατοικία τους κ.τ.λ... ὅλα καθωρισμένα σύμφωνα μὲ τοὺς, Ἰδιους κανόνες ποὺ ἀφοροῦντε τὸν ἐργάτης. Δὲ φαντάζεστε πόσο βάρβαρο καὶ ἀναχρονιστικὸ θὰ φαίνονταν, γιὰ ἔνα κάτοικο τῆς Μόσχας, ἔξαφνα τὸ μέτρο νὰ μὴ λαβαίνῃ ἔνας ἀνώτερος ὑπάλληλος μέρος στὴ Γεν. Συνομοσπονδία τῆς ἐργασίας. Πρέπει νὰ ζήσῃ κανεὶς τὴ ζωὴ τῆς χώρας τῶν Σόβιετ γιὰ νὰ αἰσθανθῇ τὴ γλύκα τῆς πραγματικῆς ἴσοτητας. Δὲν ὑπάρχει πιὰ τρόπος ζωῆς, ἐπιβεβλημένος, οὕτε «κοινωνικὲς κλίμακες», οὕτε ἀστικὸς τρόπος διατροφῆς, κατοικίας, νιυσίματος, ἀντίθετος πρὸς τὸν ἐργατικό.

Δὲν ὑπάρχουνε θέσεις πιὰ στοὺς σιδηροδρόμους: ἄλλοτε ὑπῆρχαν τέσσερις. Ὁ Ἀγγλος ἀνταποκριτής ποὺ νόμισε πὼς εὐφυολογεῖ μιλῶντας γιὰ τὴν «σοβιετικὴ ἀριστοκρατία» ποὺ ζεῖ μὲσ' στὰ παλιὰ ἐθνικοποιημένα ξενοδοχεῖα, θὰ μποροῦσε ἀκριβῶς νὰ διδαχθῇ μέσα στὰ ἑστιατόρια τῶν ξενοδοχείων αὐτῶν, ὅτι ἡ ἀριστοκρατία αὐτὴ πρέπει νὸ πιοτῆ μὲ τὴν πιὸ πλατειὰ ἔννοια, ἀφοῦ περιλαβαίνει σύγχρονα συντρόφους ποὺ κατέχουν θέσεις ὅλων τῶν εἰδῶν, ὡς τὶς ἀνώτερες τῆς Δημοκρατίας, ὅλο τὸ προσωπικὸ τοῦ ἰδρύματος, ἀκόμη καὶ μεροκάματιάρηδες ποὺ ἥταν ἐκεῖ τυχαίως νὰ δουλέψουν, νὰ τρῶνε ὅλοι ἀπ' τὸ Ἰδιο καζάνι καὶ στὰ Ἰδια τραπέζια. Αὐτὴ εἶναι ἡ σοσιαλιστικὴ ἀριστοκρατία. Ὁ φύλακας ποὺ σᾶς εἰσάγει, ἡ γυναῖκα ποὺ σᾶς σερβίρει, ὁ σωφέρ ποὺ σᾶς δῆγει δὲ φοροῦν τὴ λιβρέα τῆς σκλαβιᾶς. Εἶναι ἀπαλλαγμένοι ἀπ' τοὺς δουλικοὺς τρόπους, τοὺς ὅποίους εἶχε σὲ τόση ὑπόληψη ἡ μπουρζούναζία. Ἄρκει νὰ τοὺς δῆκανεὶς γιὰ νὰ αἰστανθῇ πὼς ἐκτελοῦν μιὰ ὑπηρεσία κοινωνικὴ ποὺ δὲν εἶναι πιὰ ταπεινὴ μὰ οὕτε καὶ λιγότερο ἀξία ἐκτελέσεως ἀπὸ δποιαδήποτε ἄλλη. Θὰ ξανασυναντηθῆτε σὲ λίγο στὸ Ἰδιο τραπέζι, στὸ Ἰδιο κονσέρτο, στὴν Ἰδια συνέλευση, ἢ γείτονες στὶς κάμαρες. (1)

Ἄπο οἰκονομικὴ ἀποψιὴ ἀς πᾶν νὰ λὲν ἀν τοὺς ἀρέσει πῶς ὅλοι κατάντησαν μεταξύ τους ἵσοι στὴ φτώχεια. Ἐκτὸς τοῦ ὅτι αὐτὸ δὲν εἶναι πάντα ἀλήθεια, πρῶτα πρέπει νὰ ξέρουμε πὼς χωρὶς τὴ φτώχειαν αὐτὴ τὴ μοιρασμένη ἔξ^ο ἵσου, τὰ πλούτη τῶν ὀλίγων θὰ ἔφερναν ὡς ἀποτέλεσμα τὴν τελεία ἀπογύμνωση τῆς μάζας, καὶ ἔπειτα πὼς ἡ ἵσια μοιρασιὰ ἀποτελεῖ τὴ στέρια βάση ἐπάνω στὴν δποία ἀναπτύσσεται τώρα, ἀργὰ ἀλλὰ ἀσφαλῶς ἔνας πλοῦτος ποὺ αὐξάνει κανονικά.

Δὲν ὑπάρχουν πιὰ βαρύπλουτα ἑστιατόρια, δὲν ὑπάρχουν «Ἀρκοῦδες», «Praga», οὕτε «Yar», ὅπου οἱ πλούσιοι κερδοσκόποι πλαϊ πλαϊ μὲ τοὺς παχύμισθους ἀξιωματικοὺς τῶν ξένων ἀποστολῶν πήγαιναν νὰ γευτοῦν τὰ ντινὲ τῶν 6 φαγητῶν ἀκούοντας τὸ

(1) Μιὰ πραγματικὴ μεταρρύθμηση τῆς ζωῆς ἀπὸ κομμουνιστικὴ ἀποψιὴ: «Ἡ ἀπίστευτη ἀνάπτυξη τῆς ἀπὸ κοινοῦ τροφοδοσίας στὶς πόλεις, (ὅ μισός πληθυσμὸς τῆς Μόσχας), καὶ οἱ κοινὲς κατοικίες.

«Τιππερέου» ή κανένα βάλς μπούν παιγμένο άπό ρουμανικές δργήστρες. Άλλα ούτε υπάρχουν πιά τά βρωμερά ἐκεῖνα «traktirs» με τὴ βαρειὰ ἀτμόσφαιρα, μέσα στὰ δποῖα τρεφότανε δ λαϊκὸς ἀνθρωπος μὲ μερικὰ καπίκια παίρνοντας μιὰ λαχανόσουπα καὶ ἔνα κομμάτι ἀλμυρῆς ρέγκας, κάτω ἀπ' τοὺς μελαγχολικοὺς ἥχους ἐνὸς δργάνου αὐτόματον. Θάρητη μολαταῦτα ἡ μέρα ποὺ τὸ «Praga» θὰ προσφέρει γιὰ ὅλους τοὺς ἐργάτες ἑλκυστικὰ σαλόνια, φαγητὰ ὑγιεινὰ καὶ θρεψτικά. Μουσικὴ τῆς προκοπῆς. Γιὰ νὰ γίνη ὅμως αὐτὸ πρέπει πρῶτ' ἀπ' ὅλα νὰ ξεκάνωμε τὴ Σχολὴ τοῦ Πυροβολικοῦ ποὺ κατέχει σήμερα τὸ ξενοδοχεῖο αὐτό, κάτι τὸ ὅποιο δὲν ἔξαρτᾶται βέβαια ἀπ' τοὺς Μπόλσεβίκους, ἀλλὰ ἀπ' τοὺς κυρίους καπιταλιστὲς τοῦ κόσμου διοκλήρου.

Ἐν πάσει περιπτώσει, ὅτι γίνεται δὲν ἔχει καμιὰ σχέση μὲ τὴν ἰσοπέδωση μερικῶν ἀναρχικῶν. Ὁ καθένας μένει στὴ θέση του, δ ἐπίτροπος τοῦ λαοῦ εἰναι μὲσος τὸ γραφεῖο του κι' δ κλητῆρας στὴν πόρτα του, δ Πρόεδρος τοῦ συλλόγου ἢ δ δργανωτῆς γιὰ τὸν δποῖο κάθε λεφτὸ ποὺ περοῦνται εἰναι πολύτιμο, γυρνᾶ μὲ τὸ ἄμαξι, δ καθηγητῆς ἐκτὸς ἀπ' τὸ κοιτῶνα του ἔχει τὸ δικαίωμα σ' ἕνα γραφεῖο, δ μηχανικὸς κεφδίζει περισσότερο ἀπ' τὸν εἰδικὸν ἐργάτη κι' αὐτὸς πάλι περισσότερα ἀπ' τὸν ἀπλὸ χειρώνακτα.

Μόλις ὅμως λεύφουν οἱ ἴδιαιτερες ἀνάγκες ποὺ ἀπορρέουν ἀπ' τὴ διαφορετικότητα τῶν υπηρεσιῶν, ξαναφαίνεται ἡ πραγματικὴ ἰσότητα.

Ο ἀπλὸς χειρώνακτας καὶ ἐπίτροπος τοῦ λαοῦ ἔχοντας ἀνάγκη νὰ ἀναπαυθοῦν θὰ συναντηθοῦνε μέσα στὸ ἴδιο σανατόριο, δ μηχανικὸς καὶ δ ἐργάτης θὰ ἔχουντε τὰ παιδιά τους στὸ ἴδιο σχολεῖο. Κι' αὐτὰ δὲν εἰναι πιὰ θεωρητικὲς ὑποθέσεις, ἀλλὰ γεγονότα ἀπλὰ ποὺ ἐπαναλαμβάνονται κάθε μέρα, κι' ὅταν τὰ ἀναφέω, μ' ἔχονται στὴ μνήμη δνόματα.

Η ΓΥΝΑΙΚΑ.

Καὶ ἡ πιὸ εὐσιαστικὴ ἰσότητα μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων θάποτελοῦσε μιὰ αἰσχρὴ ἀπάτη, ἀν ἀποκλείονταν ἀπ' τὴν ἰσότητα αὐτὴ τὸ ἄλλο μισὸ τοῦ ἀνθρωπίνου εἶδους. Δὲν υπάρχει πιὸ ἀφόρητο πρᾶμα ἀπ' τὴ θέση τῆς γυναικοῦς μέσα στὴν καπιταλιστικὴ κοινωνία. Ὁ κώδηκας τὴν θέλει σ' ὅλες τὶς κοινωνικὲς σχέσεις μέσα ὑποταγμένη στὸν ἄντρα, δ ἀστικὸς νόμος τὴν χτυπᾶ ἀσπλαχνα, σὲ περιπτώσεις ἀκόμα ποὺ ποὺ ἀθωώνει τὸν ἄντρα, δ νόμος τῆς ἀπαγορεύει κάθε πολιτικὴ ζωὴ καὶ τῆς στερεῖ τὸ δικαίωμα τοῦ πολίτη, η συνήθεια τὴν κρατεῖ μακρού ἀπ' τὴν πνευματικὴ ζωὴ. Ἀν υπάρχουν ἔξαιρέσεις γιὰ τὸ τελευταῖο, αὐτὲς συναντῶνται μέσα σ' ἔνα πολὺ στενὸ περιβάλλον τῆς ἀριστοκρατίας τοῦ χρήματος ἢ τοῦ πνεύματος.

Μέσα στὶς ἐργατικὲς τάξεις, συμπεριλαμβανομένης καὶ τῆς μικροαστικῆς, σ' ὅλες αὐτὲς τὶς ἀδικίες προστίθεται καὶ τὸ βάρος τοῦ γάμου, βάρος τρομερό, ἀποκτηνωτικό, στεῖρο ποὺ δλοένα καὶ ἀνανεώνεται. Αὗτὴ εἰναι ἡ τύχη τῆς γυναικὸς σὲ χῶρες ποὺ τολμοῦν νὰ λέγωνται πολιτισμένες. Αὗτὴ ἡταν ἡ τύχη τῆς γυναικὸς στὴ Ρωσία, μὲ τὴ διαφορὰ πὼς ἐδῶ εἶχε παραπάνω κάποιες γραμμὲς

ιδιαιτερες, για τις δποιες μποροῦμε νὰ σχηματίσωμε κάποια ίδεα ἀπ' τὰ γνωμικὰ ποὺ θ' ἀκούσουμε παρακάτω: «ἡ ὅρνιθα δὲν εἶναι πουλί, οὔτε ἡ γυναικα ἄνθρωπος». Ὁ Νεκράσωφ, δι ποιητῆς τοῦ πόνου τῆς ἐργαζομένης Ρωσίας, πολὺ συχνὰ ἐλεεινολογεῖ τὴν θλιβερὴ μοίρα τῆς χωρικῆς: ζωὴ σκυλίσια, σκληρὸς κάματος, ξύλο καὶ βία ἀπὸ μέρος τοῦ ἀντροῦ, σπαραγμοί, συνεχεῖς ταπεινώσεις. Ἰδοὺ ἡ ἀπέραντη ἀδικία τὴν δποιαν ἔρχεται νὰ καταργήσῃ δι κομμουνισμός, νὰ τὸ ἐργο τῆς σωτηρίας ποὺ ἔρχεται ν' ἀναλάβῃ, ν' ἀν α π τύξῃ τὴν γυναικα καὶ νὰ τὴν δῶσῃ συνείδησην δηνάριον ποὺ δὲν κατόρθωσαν ἀκόμη ν' ἀπαλλαγοῦν ἀπ' τὴν ἀρχαία συνήθεια ποὺ εἶχαν νὰ δένουν τὴν γυναικα τους.

Δὲν εἶναι πολὺς καιρός ποὺ μιὰ ἐφημερίδα κατάγγελνε ἐνα ἀπ' τὰ ὑπολείματα αὐτὰ τοῦ παλιοῦ κόσμου, τὰ δποια ἀσφαλῶς μᾶς εἶναι πολὺ πολύτιμα ὅταν θέλωμε νὰ ἐκτιμήσωμε τὸν δρόμο ποὺ διατρέξαμε. Εἶναι ἀπὸ τοὺς κομμουνιστὲς ἔκείνους ποὺ δὲν κατόρθωσαν ἀκόμη ν' ἀπαλλαγοῦν ἀπ' τὴν ἀρχαία συνήθεια ποὺ εἶχαν νὰ δένουν τὴν γυναικα τους.

Ἡ γυναικα κηρύχθηκε ἵση μὲ τὸν ἀντρα στὸ ζήτημα αὐτὸν ἡ ἀπλῆ ἀκόμα, ἡ τυπικὴ αὐτὴ δήλωση ἔχει κάποιαν ἀξία, ἐφόσον δικαίωσης, ἔκει ποὺ βασιλεύει, δὲν ἐκήρυξεν ἀκόμη τὴν ἴσοτητα αὐτή.

Ἐπειτα ἡ ἐργάτισσα ποὺ ὑποστηρίζεται στὴ φυσική της ἀδυναμία ἀπὸ μιὰ δλόκληρη σειρὰ νόμων τῶν δποίων ἡ φύλαξη ἐπιβλέπεται αὐστηρά, παίρνει γιὰ τὴν ἴδια ἐργασία δλόκληρο τὸ μισθὸ τοῦ ἐργάτη. Ἐκλέγει καὶ ἐκλέγεται στὰ Συμβούλια τῶν Ἔργοστασίων, ἔχει γνώμη σ' ὅλες τὶς συνελεύσεις, λαβαίνει μέρος σὲ ἐκπαιδευτικὲς ἐπιτροπὲς καὶ σὲ ἄλλες ἀκόμη, ἐκλέγει στὰ Σόβιετ καὶ ἐκλέγεται βουλευτής. Τὰ γεύματα ποὺ δίνονται δωρεάν στοὺς ἐργάτες, τὰ δημιαρχιακὰ ἑστιατόρια, τὴν ἀλαφρώνουν πολὺ στὸ νοικοκυριό της. Τὰ νηπιοτροφεῖα, οἱ νηπιακοὶ κῆποι, τὰ σχολεῖα, τὴν ἀπαλλάττουν ἀπ' ὅλες τὶς κονδαστικὲς φροντίδες τῆς μητρότητος.

Παραμένοντας μητέρα καὶ γυναικα, ἡ ἐργασία αὐτὴν καὶ τὸν κοινωνικὸν πολιτισμόν της διαλέξεις, δργανώνει παραστάσεις ἀναψυχῆς, μαθαίνει ἡ ἴδια ἡ καὶ διδάσκει σὲ ἄλλους ἀνάγνωση καὶ γραφή, κι ἐπὶ τέλους ἀναπτύσσει παραλληλα μὲ τὸν ἀντρα, τὸ σύντροφό της, ὅλες τὶς δεξιότητές της. Κι αὐτὸν ἐδῶ ποὺ σᾶς λέω δὲν εἶναι ὄνειρο, εἶναι πρόσωπο, βέβαια ἀργή, τῆς δποίας ὅμως ἡ ταχύτητα, εἶναι πιὸ ἀξιοσημείωτη παρόν ἡ βραδύτητα, ἀν λάβη κανεὶς ἀκόμη ὑπόψη του τὰ ἐμπόδια ποὺ πρέπει νὰ ὑπερνικήσει, Κι ἐπειτα ἀποτελεῖ πιὰ σημερια πραγματικότητα. Έχουν συνέλθη ἡδη πολλὲς διασκέψεις ἐργατιδων τῆς Μόσχας. Φτάνει νὰ δῆς τους ἀντιπροσώπους αὐτοὺς πραγματικὰ ἐκλεγμένους ἀπ' τὶς μᾶζες, γιὰ νὰ καταλάβῃς πῶς στὸ ἔτιδης ἡ γυναικα ἔχει ψυχή, μιὰ ψυχή συνοική ποὺ μπορεῖ νὰ συγκεντρωθῇ ἐπάνω στὰ πολιτικὰ καὶ κοινωνικὰ προβλήματα, ποὺ εἰσάγει στὴν πολιτικὴ ζωὴ τὴν σοβαρότητα καὶ τὴν ἐπιδεξιότητα τῆς καλῆς νοικοκυρᾶς.

Ο Λενίν τὸ φώναξε, ἥρθε ἡ στιγμὴ ποὺ κάθε μαγείρισσα

δφείλει νὰ μάθη νὰ κυβερνᾶ τὸ κράτος. Χωρὶς τὴ γυναικα, χωρὶς τὴν ἐργάτισσα καὶ τὴ χωρική, κήρυξε, ὁ κομμουνισμὸς εἶναι ἀδύνατος. Καὶ βλέπει κανεὶς τὶς ἐργάτισσες καὶ τὶς χωρικὲς ὑπὸ τὴν ἔμπνευση γυναικῶν τοῦ πνεύματος καὶ τῆς ἀπεριόριστης ἀφοσιώσεως ὅπως ἡ Καλλοντᾶ, ὑπὸ τὴ διεύθυνση τοῦ Κομμουνιστικοῦ κόμματος ποὺ δημιουργεῖ σ' ἥλα τὰ κομιτέ του μέσα «γυναικεῖα τμήματα», νὰ συζητοῦν τὶς ἐκθέσεις τῶν σοβιετικῶν διαχειρήσεων, νὰ ἐκλέγουν ἀντιπροσώπους ποὺ θὰ ἔξελέγξουν τὴν διανομὴ τῶν χορηγήσεων καὶ τὴ λειτουργία τῶν κοινοτικῶν ἐστιατορίων, νὰ δραγανώνουν νηπιατροφεῖα, παιδικοὺς κήπους ἢ μαθήματα γιὰ τοὺς ἀγραμμάτους, ἢ ἀκόμα νὰ προπαγανδίζουν μεταξὺ τῶν συντρόφων των τὴν νέα ἰδέα τῆς συνειδητῆς σκέψης καὶ τῆς ἐνεργοῦ συμμετοχῆς στὴν κοινωνικὴ ζωὴ. Δὲν ὑπάρχει ἐπαρχία ἢ διαμέρισμα ποὺ νὰ μὴν ἔχῃ τὶς δικές του διαλέξεις ἐργάτισσων ἢ χωρικῶν, ὅπουοι πρῶτες ὀδηγοῦν τὶς δεύτερες καὶ τὶς ἀνοίγουν τὰ μάτια. Ἀκόμα καὶ τὰ καντόνια ἔχουν τὶς δικές τους. Καὶ δὲν ἀρκέσθηκαν σ' αὐτὸ μόνο. Στὴ Μόσχα, στὴν Πετρούπολη Ἰδίως, ἐπεχείρησαν νὰ ξυπνήσουν τὸ πιὸ ὑστερημένο, τὸ πιὸ διπισθοδομικὸ στοιχεῖο, τὶς νοικοκυρές. Ἀποσπασμένες ἀπὸ τὴ γεωργικὴ οἰκονομία, ξένες ἐπίσης πρὸς τὸ βιομηχανικὸ προλεταριάτο, ἀπομονωμένες μεταξύ τους, χαϊδεύοντας τὴν μικροαστικὴ τάξη, τῆς δποίας μαζεύουν τὰ ψύχουλα, ἀμαθεῖς, εἶναι ἔκεινες ποὺ διαδίδουν καθεμέρᾳ τὶς φαντιστικὲς παλάβρες, τὶς τόσο ἀθῶς ὅσο καὶ ἡλίθιες, μὲ τὶς δποίες ἢ τάξη αὐτὴ ἢ πνευματικὰ πεσμένη, νομίζει πῶς ἔκδικεῖται γιὰ τὴν ἀνεπανόρθωτη χρεωκοπία της, τὶς παλάβρες αὐτὲς ποὺ ἡ ἀνταντικὴ μπορεζούνται ξαναβρίσκει μὲ μιὰ ἱκανοποίηση ὅχι λιγώτερο ἡλίθια, ταχικὰ ὅχτὼ μέρες ἀργότερα, μέσα στὸν ποιλημένο τύπο της. Οἱ νοικοκυράδες αὐτὲς ἔντοντοις προσκαλοῦνται σήμερα νὰ ἐκλέξουν ἀντιπροσώπους, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον «χωρὶς κόμμα», γιὰ τὰ Σόβιετ τῆς Πετρουπόλεως καὶ τῆς Μόσχας.

Τὸ γεγονός αὐτὸ μιλᾶ πιὸ εὔγλωττα, ἀν σκεφτῇ κανεὶς ὅτι ἡ «δημοκρατικὴ» Γαλλία δὲν παραχωρεῖ τὸ δικαίωμα τῆς ψήφου στὴ γυναικα ἀπ' τὸ φόρο τῶν παπάδων!

Εἶχε δίκαιο ὁ Μπουνχαρὶν γράφοντας, ἀκριβῶς ἐξ ἀφορμῆς μιᾶς γενικῆς συγελεύσεως τῶν γυναικῶν. «Ἐνας νέος ἀνθρώπως γεννήθηκε, ποὺ δὲ θὰ μποροῦσε μὲ κανένα τρόπο νὰ γεννήθῃ προηγουμένως. Δὲν τὸ πρόσεξαν: καὶ ὅμως, χάρη στὴν ἐπανάσταση καὶ τὸ Κομμουνιστικὸ Κόμμα, ἀναπτηδοῦν ἀπ' τὰ μυστικὰ βάθη τῆς ψυχῆς τοῦ λαοῦ μας πολεμιστὲς καὶ δημιουργοὶ τολμηροὶ καὶ ἀποφασιστικοί, οἱ ἐργαζόμενες γυναικες, οἱ ἀπλεῖς ἐργάτισσες, οἱ ἀπλεῖς χωρικές. Ἀλλοτε τὶς θωροῦσαν σχεδὸν κτήνη. Ἀρχίζουν νὰ αἰσθάνωνται τὸν ἔαυτό τους ἀνθρωπο καθὼς οἱ ἄλλοι, νὰ πέρνουν μέρος στὸν κοινωνικὸ ἀγῶνα καὶ σιγὰ σιγὰ νὰ διοικοῦν τὸ Κράτος, νὰ παρακαλεῖσουν στὰ συμβούλια καὶ τὶς ἐκτελεστικὲς ἐπιτροπές (!).

«Ἀν ἔξετάσῃ κανεὶς μὲ προσοχὴ τὶς τάξεις τὶς ἄλλοτε προνομιούχες, κι' αὐτοῦ θὰ βρῇ τὴ γυναικα κερδισμένη ἀπ' τὴ ἐπανάσταση· ἐλευθερωμένη ἀπ' τὸν ἄντρα, ἔπαψε νὰ εἶναι ἐρωτικὸ παιχνίδι χωρὶς

¹⁾ Ιοβέστια, 29 Φεβρ. 1920.

βιούληση και χωρίς συνείδηση, έχει μπή πιά στὴν κοινωνικὴ ζωή: ἔλαφορότερη ἀπ' τὴν ἐργάτισσα και τὴν χωρική, πολλὲς φορὲς καταπληκτικὰ ἀγράμματη, ἀδιάφορη, και σὺ νὰ πάσχῃ ἀπὸ πολιτικὴ ἀναισθησία, ἡ σοβιετικὴ ὑπάλληλος μπαίνει κι' αὐτή, παρ' ὅλα αὐτά, και χωρὶς νὰ τὸ θέλῃ, στὸ δρόμο τῆς σωτηρίας, ὠφελεῖται ἀπ' τὰ καλὰ τῆς προλεταρικῆς ἐπαναστάσεως. Κι' αὐτὸ ἐπειδὴ ἔμαθε νὰ ἀφοσιώνεται σ' ἕνα ἔργο δημιουργικό, ἐπειδὴ ἔγινε και γίνεται πολύτιμη συνεργάτισσα τοῦ μεγάλου ἔργου τῆς κοινωνικῆς δημιουργίας.

ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΚΑΤΑΡΓΗΣΗ ΤΩΝ ΤΑΞΕΩΝ.

Τὸ προλεταρικὸ καθεστώς σὰ λογικὸ και προοδευτικὸ καθεστώς, ἔξασκει και στὶς ἐχθρικὲς τάξεις ἀκόμη ἐπάνω τὴν ἀναγεννητική του ἐπίδραση και τὶς παρασύρει μέσα στὸν κάκλο τὸν δλοένα πλατύτερο, τῆς κοινωνικῆς του ἀρμονίας. Τὸ φαινόμενο αὐτό, τὸ ἀποτέλεσμα αὐτό, τῆς δικτατορίας τοῦ προλεταριάτου, παράδοξο ἐκ πρώτης ὄψεως, παρουσιάζεται σὲ ὅλες τὶς περιοχές. Νά γιατί, κι' ἀν ὑπάρχουν ἀκόμα στοιχεῖα ποὺ μένουν ἀπὸ πεῖσμα ἔξω ἀπ' τὴν ἀρμονία αὐτή, ἡ μᾶλλον ἀν ὑπάρχουν και μέσα ἀκόμα στὴν δργανωμένη κοινωνία, δυσκολίες για τὴν ἐπιτυχία τῆς προλεταρικῆς ἰδότητος, κτυποῦν στὰ μάτια σὰν ἀναχρονισμοί. Τὸ κομμουνιστικὸ αἰσθημα μπῆκε πιά στὰ ἥψη μέσα.

Φυσικά, ἀπὸ ἀποψη καθαρὰ θεωρητική, οἱ τάξεις δὲν καταργήθηκαν ἀκόμα. "Οπως τῶπε δὲ Λένιν, ἐφόσον ἀντικρού στὸ προλεταριατικὸ θὰ ὑπάρχουν οἱ μικροκηματίες χωρικοί, θὰ ὑπάρχουν ἐπίσης και οἱ τάξεις. Ἐξὸν ὅμως ἀπ' αὐτὸ ἔξακολουθοῦν ἀκόμα νὰ ὑπάρχουν τὰ ἔχη τῆς μπουρζουαζίας, κι' ἀκόμη περισσότερο, δυστυχῶς, τὰ ἔχη τοῦ ἀστικοῦ πνεύματος. Ἀλλὰ τὸ γεγονός εἶναι τὸ ἔξῆς: Οἱ ἀστοὶ ποὺ ἐπιζοῦν, μποροῦν, ἐνόσω τοὺς ἀρέσει, νὰ δημιουργοῦν μόνοι τους και ἔχωρα ἀπὸ μᾶς τὸν κόσμο τους, ἐν τούτοις εἶναι αὐτοὶ πιὰ σήμερα ποὺ βρίσκονται πεταγμένοι ἔξω ἀπ' τὸ μεγάλο δρόμο τῆς ζωῆς και τοῦ πολιτισμοῦ.

Τὸ οὐσιώδες εἶναι αὐτό: Οἱ ἐργάτες κάθε κατηγορίας, ποὺ ἀποτελοῦν τὴν μεγάλη πλειονοψηφία, μαζεύτηκαν σὲ μιὰ μεγάλη προλεταριακὴ οἰκογένεια, ἀρμονικὴ και ὀργανωμένη, μέσα στὴν ὁποία οἱ ἀνόητες διακρίσεις τοῦ παρελθόντος καταργοῦνται μὲ καταπληκτικὴ γληγοράδα. Ἡ ἐργασία τοῦ χεριοῦ και ἡ πνευματικὴ ἐργασία ἀναγνωρίζονται και ἀμείβονται ὡς ἴσαξις και συναντοῦν τὴν ἵδια ὑπεράσπιση και τὸν ἴδιο σεβασμό. Δὲν ὑπάρχουν πιὰ στὸν τόπο μαζ οὔτε ἀπόκληροι οὔτε παρίες.

Τὸ ὄνομα «σύντροφος», «Tovarichitch», ἔκφραζει θαυμάσια τὴν ἀπέραντη αὐτὴ συναδέλφωση. Τὸ ὄνομα αὐτὸ δὲν ἔχει τὴν νομικὴ ψυχρότητα, οὔτε τὸν ἀτομιστικὸ ἐγωϊσμὸ τῆς προσφωνήσεως «πολίτης». Δὲν χαρακτηρίζει πιὰ τὸ μέλλον ἐνὸς πολιτικοῦ κόμματος: δὲν εἶναι τόσο στενό. Ἀγκαλιάζει δλα τὰ μέλη τῆς μεγάλης αὐτῆς ἐργατικῆς οἰκογένειας, θυμιζει τὶς σκοτεινές ἐποχές τῶν βασάνων ποὺ πέρασαν, τοὺς κοινοὺς ἀγῶνες και τὶς κοινὲς ἐπόπειδες, τὶς ἔξορίες, τὶς φυλακές, τὶς ἀτεργίες, τὴν παγκόσμια ἀλληλεγγύη τῶν ἀπόκληρων. Συμβολίζει σήμερα τὴ στοργικὴ ἀλληλοβοήθεια, τὴν

ἀντρικὴ ἐνέργεια ἔκείνων ποὺ εἶναι οἵ κύριοι τοῦ μέλλοντος. Εἶναι ἡ μομφή, εἶναι ἡ ἐνθάρρυνση, εἶναι ἡ συνοικὴ σκέψη καὶ παρδιά. Ἀλλοίμονο σὲ κείνους ποὺ γελοιοποιοῦν τὸ όνομα αὐτό.

Η ΑΝΘΡΩΠΙΝΗ ΑΞΙΟΠΡΕΠΕΙΑ.

Καὶ εἶναι ἡ λοστηται, ὅχι πιὰ ἡ νομική, ἀλλὰ ἡ οἰκονομική, δηλ. ἡ πραγματική, ἔκεινη ποὺ ἀνάπτυξε στὴ Ρωσία μέσα καινούργια αἰσθήματα μεγάλης κοινωνικῆς ἀξίας, διποτές ξεφύνει τὸ αἴσθημα τῆς ἀνθρώπινης ἀξιοπρέπειας, ποὺ μπορεῖ νὰ ἔχῃ πολὺ μεγάλη ἐπίδραση ἐπάνω στήν πρᾶξη. Ποιδὸς ταξειδιώτης ποὺν ἀπ' τὴν ἐπανάσταση, δὲ θυμάται τὴν ἀγανάκτησή του γὰρ τὰ ἀτελείωτα μπαχτίσια ποὺ εἶχε νὰ μοιράσῃ σὲ γήλιες δυὸς ἀπρόσπτες περιστάσεις. Τὰ μπαχτάσια, τὸ ἀνήθυμο αὐτὸς ἔθιμο, ποὺ μετατρέπει τὴ δημόσια ὑπηρεσία σὲ ἀτομική, ἀχώριστο ἀπ' τὸ κεφαλαιοχαρακτικὸ καθεστώς, ἥταν μιὰ ἀπ' τὶς πληγὲς τοῦ παλαιοῦ ωροσικοῦ συστήματος. Καταργήθηκαν φιζικὰ καὶ κατὰ τρόπο γενικώτατο, ἀπ' τὸν καιρὸ ποὺ ὅλα τὰ ἐπαγγέλματα, ἵσαμε τὴν ἴδιωτικὴ ἀκόμη ὑπηρεσία, ἔχουν μισθολόγια ωρισμένα, ποὺ καταρτίσθηκαν ἀπ' τὰ συνδικάτα τοὺς καὶ τὴν Ἐπιτροπεία τῆς Ἐργασίας, μισθολόγια ποὺ δὲν ἀφίνουν τόπο στὴν ἀτομικὴ ἀνθαγορεία.

Ἐρέομε ἀκόμη σὲ τί βαθμὸ ἥταν διαδεδομένη ἡ ζητιανιά. Κατάντησε μιὰ σπάνια ἔξαίρεση, ἀπ' τὸν καιρὸ ποὺ ἡ κατανομὴ τῆς ἐργασίας καὶ ἡ κοινωνικὴ πρόνοια ὀδγανώθηκαν ἐπάνω σὲ βάσεις λογικές. "Ἄν ἀκόμα δὲν καταργήθηκε τελείως, αλτία μοναδικὴ εἶναι ὁ ἀτελείωτος πόλεμος στὸν ὃποιο μᾶς καταδίκασαν οἱ ἔχθροι μας καὶ ὁ δποῖος ἀπορροφᾶ τὸ μεγαλύτερο μέρος τῶν πόρων μας.

Κι' αὐτὴ ἡ πορνεία, αὐτὴ ἡ κεφαλαιοχαρακτικὴ πληγή, δὲν φράζει πιὰ τὸ πέρασμα στὰ μπουλεβάρτα, ἀπ' τὸν καιρὸ ποὺ ἡ τίμια ἐργασία ἐπιτρέπει σὲ κάθε γυναῖκα νὰ κερδίζῃ τὸ ψωμί της.

Καὶ τὸ πιὸ ἀξιοσημείωτο εἶνε ὅτι δὲν θυμοῦμαι κανένα διάταγμα, οὔτε κανονισμὸ δό ὃποιος νὰ ἐμπόδισε τὰ πουρμπούνα, τὴ ζητιανιά ἢ τὴν πορνεία. "Άλλα ἀπ' αὐτὰ ἔξαφανίστηκαν καὶ ἄλλα πάλι ὃντας ἔξαφανιστοῦν, μόλις λείφουν οἱ κεφαλαιοχαρακτικοὶ λόγοι ποὺ τὰ γέννησαν, μόλις οἱ προλετάροι ἀνυψωθοῦν στὸ ἐπίπεδο τῆς ἀνθρώπινης ἀξιοπρέπειας.

"Υπῆρχε ἄλλοτε στὴ Μόσχα ἔνα μέρος, ποὺ ποτὲ κανεὶς δὲν προθυμοποιοῦταν νὰ τὸ δεῖξῃ στοὺς ἔσενους καὶ τὸ ὃποιο ἥταν κυριολεκτικὰ τὸ γενικὸ συνάντημα ὃλων τῶν κατασταγμάτων τοῦ καπιταλισμοῦ. Εἴχατε ἀπ' τὴ μιὰ τὰ παλάτια Μοροζόφ ἢ Riabouchinski, τὰ στολίδια αὐτὰ τῆς τέχνης καὶ τῆς ἀσχιτεκτονικῆς, τὰ μέρη αὐτὰ τῆς κομψότητος καὶ τῶν λεπτῶν ἥδονῶν ἀπ' τ' ἄλλο πάλι μέρος τὴ βρωμιά καὶ τὴ δυσωδία, τὸ «Khitrov Rynok». Τὸ ἔνα δὲν μποροῦσε νὰ ὑπάρχῃ γιωτὶς τὸ ἄλλο.

Στὴ Μόσχα, κοντὰ στὰ "Εκθετα, ἥταν μιὰ πλατεῖα, ποὺ σάπιζε μέσα στὴ λάσπη, τριγυρισμένη ἀπὸ κάπι τριφυλίαν τῶν ιδρωναν οἰνόπνευμα, μιέραια καὶ ἀκολασία, ὃπου ξέπεφταν ὅλα τὰ ναυάγια τῆς ἀστικῆς κοινωνίας. Αὐτοῦ μπορούσατε νὰ θαυμάστετε ἐν ἀνέσει τοὺς δυστυχεῖς ποὺ κατέστρεψε καὶ ἔξέρασε ἡ κοινωνία αὐτή, ἀντρες ἢ γυναικες σχεδόν γυμνοὺς ἀγκαλιασμένους ἀδιάντροπα

καταγῆς ἡ ἐπάνω σὲ πάγκους, παιδιὰ σαπισμένα πιά, ἀνθρώπους ποὺ ξέπεσαν αὐτοῦ ἀπὸ διάφορες κοινωνικὲς τάξεις γελοιωδέστατα κουρελιασμένους, ἄλλους ποὺ ἀγωνιοῦσαν ἐγκαταλειμένοι, παῖχτες μανιώδεις, μέθυσοι ποὺ ἥπτιανε καὶ τὸ τελευταῖο τους πουκάμισο, τεμπέληδες ἐξ ἐπαγγέλματος ἡ σακάτηδες ποὺ πεθαίνουν ἀπὸ τὴν πεῖνα, ποὺ φυτοῖσισαν ἀπὸ ἀρπαγές, ἀπὸ μαχαιρώματα, ἀπὸ βρωμοδουλείες, νὰ κλέφτωνται μεταξὺ τους, νὰ χτυπιοῦνται, νὰ βριζοκοπιοῦνται ἀκατάπαυτα. Τέροια ἦταν ἡ γραφικὴ καὶ συμβολικὴ ἑστία κάθε μιάσματος, διάπλητα ἀνοιγμένη στὴ Μόσχα, ποὺ ἀπειλοῦσε νὰ πνίξῃ τὴ μεγάλη πόλη μέσου στὴ λέρα, στὶς ψειρες, στὶς ταγγάδες τῶν φιδιμακιῶν καὶ στὶς συμμορίες τῶν ἀπάχηδών της. Ὁ ἀνθρώπος ποὺ σὲ μιὰ στιγμὴ ἀπέλπισίας του θὰ ἔπεφτε στὸ μέρος αὐτὸῦ ἦταν χαμένος γιὰ πάντα. Καὶ τώρα ἡ «Khitrovka» δὲν πάρει ρχει πλέον τὴν ἡμέραν ποὺ τὰ παλάτια Morozov, Riabouchinski καὶ τὰ ἄλλα ἐθνικοποιήθηκαν. Πέρασα ἀπὸ τὰ μέρη αὐτὰ μπροστὰ ἀπὸ λίγον καιρό, δὲν ηὔρα παρὰ ἀνθρώπους ποὺ πουλούσαν μερικὰ λαχανικὰ καὶ παλιόρουχα. Τὰ τριγύρω βρωμόσπιτα τὰ ἐπισκέψητηκαν τὰ ἀπολυμαντικὰ ὑποσπάσματα τοῦ Siemachko. Οἱ δυστυχεῖς τῶν δρούσων ἡ Khitrovka ἦταν τὸ τρομερὸ καταφύγιο ξαναπῆραν τὴν θέση τους στὴν κοινωνία τῆς Ἑργασίας.

Ὑπῆρχεν ἀκόμη καὶ μιὰ ἄλλη περίφημη πληγὴ τῆς Τσαρικῆς Ρωσίας: ἡ δωροδοκία. Γιὰ τὸ ξήτημα αὐτὸῦ μπορεῖ κανεὶς νὰ πληροφορηθῇ ἀπὸ τὸν ἔντιμον γάλλους βιομήχανον, ποὺ ἐμεταλλεύονταν μιὰ φορὰ τόσο χαριτωμένα τὴ Ρωσία. Δὲν εὑρισκαν μέσα τους ἀρκετὴ ἥμιτη ἀγανάκτηση, προκειμένου νὰ δυσφημίσουν τὴ διαφθορὰ τῆς χώρας αὐτῆς: δταν δμως ἐπρόκειτο νὰ διαφύγουν κανένα νόμο ποὺ περιόριζε τὴν ἀπληστία τους ἢ τὸν ἀγρο ἐγωϊσμὸ τους, ἡ ποὺ ἔδινε στοὺς ἐργάτες κάποια φαινομενικὴ ὑποστήριξη, μὲ τὶ τέχνη ἥξεραν κι' αὐτοὶ νὰ μεταχειρίζωνται τὴ δωροδοκία, οἱ Giraud, οἱ Siou καὶ οἱ ἄλλοι.

Ἡ διτιμωρησία ἦταν ἔξασφαλισμένη, τὸ κακὸ ἦταν χρόνιο, βαστοῦσι ἀπὸ τὴν ἕδραν τῶν πρώτων ὑπουργείων ἐπὶ Ἱβάν τοῦ Τρομεροῦ. Ὁκο τὸ διοικητικὸ σύστημα, σὺ νὰ λέμε, βασιζότανε ἐπάνω σ' αὐτό. Ἀπὸ τὸ χωροφύλακα ὡς τὸ μέγα Δοῦκα, ὅλοι οἱ ὑπάλληλοι τοῦ Κράτους ἔξασκονταν ἐν συνειδήσει καὶ πλήρει ἀσφαλείᾳ τὴ δωροδοκία. Μόνο ἔνα θαῦμα θὰ μποροῦσε νὰ ξερογίζωσῃ μονομάς ἔνα κακὸ τόσο βαθειὰ οἰζωμένο. Ὕπαρχουν ἀκόμα ἔκατομμαριοῦχοι, ὃν δροῦσοι «τὰ βολεύοντα» μὲ τοὺς κερδοσκόπους, τοὺς γιατροὺς ποὺ ἐμπορεύονται τὴν ὑπογραφή τους, τοὺς διευθυντὰς δημοσίων ἀπομηκῶν ποὺ διασπαθίζουν τὸ κυβερνητικὸ χρῆμα. Ἄλλὰ ἔναντίον δλων αὐτῶν ἔχει κηρουχθεῖ ἔνας ἀσπλαχνὸς πόλεμος, τιμωροῦνται δὲ πάντοτε μὲ τὴν ἐσχάτη τῶν ποινῶν οἱ δημόσιοι ὑπάλληλοι. Τὸ ἔγκλημά τους θεωρεῖται ὡς τὸ σοβαρότερο, ὡς τὸ πιὸ ἀσυγχώρετο ἀπὸ δλα, ἀφοῦ ὑποσκάπτει τὰ θεμέλια τοῦ κράτους. Ἡ διαφθορὰ ποὺ ἄλλοτε ἦταν νόμος, γίνηκε σήμερα ἔξαιρετικὸ ἔγκλημα.

Καὶ τὸ πιὸ ἀξιοσημείωτο, εἶναι πὼς τὸ ἔγκλημα αὐτὸῦ διαπράττεται πολὺ συχνὰ ὅχι ἀπὸ τοὺς προλετάριους, ἀλλὰ ἀπὸ τοὺς ἀστούς,

παλιοὺς ἀστυνομικούς, παλιοὺς ἀξιωματικούς, παλιοὺς χρηματιστὲς ἢ ἐμπορευομένους, ποὺ ἔχουν προσέλθῃ κάποιε μᾶλιστα νομοταγέστατα, στὶν ὑπηρεσία τοῦ Σοβιετικοῦ Κράτους, οἵ δοῦλοι ὅμως δὲν εἶχαν ἄκόμα τὸν καιρὸν νὰ καταστρέψουν μέσα τους τὰ φιλομένα ἐλαττώματα τῆς τάξεως τους. Εὗστε λίγο τὸν ἐπίτροπο ἢ τὸ διευθυντὴ τὸ συχνὰ βίαιο, ἀδικοῦ ἢ ἀγροῦ καὶ θὰ ξεσκεπάσετε τὸν εὐνοούμενο τοῦ ἀρχαίου καθεστῶτος, σπανιώτατα ὅμως ἔναν προλετάριο. Ἡ δωροδοκία θὰ νικηθῇ, ὅταν ἔξαφανιστοῦν καὶ τὰ τελευταῖα μιάσματα τῆς ἀστοκρατίας.

ΤΟ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ.

Ίδού λοιπὸν σοβαρὰ στοιχεῖα ἥθικης προόδου τὰ δοῦλα ἀποκτηθήκανε μὲ τὴν οἰκονομικὴν ισότητα καὶ τὰ ἄμεσά της ἀποτελέσματα. Ίδού λοιπὸν μᾶλλον τεράστια ἐπανάσταση ποὺ συντελέστηκε μὲ ἀρκετὴ γληγοροδάδα. Καὶ τώρα ἔχομε νὰ κάνωμε σ' ἔναν ἄλλο κλάδο μᾶλλον σύγκριση ὅχι λιγάτερο διδακτική, μεταξὺ τῆς ἀστικῆς Δύσεως καὶ τῆς δῆθεν σοβιετικῆς βαρβαρότητας. Πρόκειται γιὰ τὸ πνευματικὸν καὶ ἡμικὸν ἐπίπεδο τῆς κοινωνίας ἐν γένει.

Ἐποδέτω πώς ὁ καθένας μας γνωρίζει λίγο-πολὺ τὴν ἀπέραντη ἐργασία τῆς Ἐπιτροπείας γιὰ τὴ Δημόσια Ἐκπαίδευση, ἢ δοῦλα πολλαπλασιάζει κατὰ χιλιάδες σχολεῖα ὅλων τῶν εἰδῶν καὶ ὅλων τῶν βαθμῶν, ὅλα δωρεάν καὶ ἀνοικτὰ γιὰ ὅλους, μὲ προγράμματα πραγματικῶς διδακτικὰ γιὰ τὴ ζωή. Γνωρίζομε ἵσως ἄκομα τὴν γιγάντια αὐτὴν ἐπιχείρηση, ποὺ ἀρχισε ἥδη, καὶ ἡ δοῦλα συνίσταται στὸ νὰ μάθουν νὰ διαβάζουν, καὶ νὰ γράφουν, νὰ μετροῦν καὶ νὰ σκέπτωνται, κάπου 60—70 ἑκατομμύρια ἀναλφάβητοι, τὶς ἀνευ προηγούμενου πιστώσεις ποὺ δόθηκαν γιὰ τὸ ἐκπαιδευτικὸν ἔργο, τοὺς εὐνοϊκοὺς δρους ποὺ δημιουργήθηκαν γιὰ τὸ διδακτικὸ πρόσωπο. Κι' αὐτὰ ὅλα δὲν εἶναι τίποτε ἀκόμη. Εἶναι ἀνάγκη νὰ μελετηθῇ μὲ προσοχὴ ἢ καθημερινὴ ζωή. Ἡ ἀγωγὴ τοῦ σημερινοῦ λαοῦ, ἀς μὴν τοὺς κακοφανῆ τοὺς πανεπιστημιακούς, δὲν εἶναι τόσο ἔργο τοῦ σχολείου καὶ τῆς διδασκαλίας, ὅσο τῆς ἐφημερίδας, τῶν κοινωνικῶν ὅρων, καὶ τῶν ἱερῶν ποὺ διασκεδάζουν τὴ σκόλη του. Στὰ καπιταλιστικὰ κράτη, τὸ μεγαλύτερο μέρος τοῦ προλεταριάτου τῶν πόλεων βρίσκεται τὸν καιρὸν νὰ διαβάζῃ τὶς ἐπιφυλλίδες, τὰ διάφορα, ἢ τὰ σκανδαλώδη χρονικὰ κάποιου «Petit Journal», ἢ κάποιου «Matin», κι' ὑπερερα ἀπ' αὐτὸν νὰ παρηγοριέται γιὰ τὶς σκληρότητες τῆς ζωῆς μέσα σὲ κανένα καμπαρὲ ἢ σὲ κανένα κινηματογράφο. Οἱ μικροαστοί, ὑπάλληλοι, ὑπάλληλοι τοῦ κράτους κι' αὐτοὶ δὲν κάνουν ἄλλο τίποτε. Ὁ χωρικὸς ποὺ ἔμαθε νὰ διαβάζῃ, συχνὰ ξεκάνα ὅλα στὰ εἴκοσι χρόνια του καὶ σχεδὸν πάντοτε στὰ τριάντα του, ἀπὸ ἔλλειψη πρακτικῆς ἔξασκήσεως.

Ἄπ' ἐν αντίας, δὲν μπορεῖ κανεὶς νὰ πάι ση ἀπὸ τοῦ νὰ θαυμάζῃ τὸν πλοῦτο τῆς πνευματικῆς τροφῆς ποὺ προσφέρεται καθημερινῶς στὸ κοινὸ τῆς Σοβιετικῆς Ρωσίας.

Ἡ κρίση τοῦ χαρτιῶν ἐπιβάλλει οἰκονομία, οἵ ἐφημερίδες περιοδίστηκαν σ' ἔνα φύλλο καὶ μολαταῦτα τί οὖσιαστικῶν ἀπὸ ἔναν ἀριθμὸ τῆς Πράβδα ἢ τῆς Ἰσβέστια; Στὸν τόπο τῶν ἄδειων

καὶ φωναχλάδικων συνεντεῦξεων, βρίσκετε μέρα μὲ τὴ μέρα ἔνα ἀληθινὸν μάθημα ἐφαρμοσμένης πολιτικῆς οἰκονομίας. Στὴν θέση τῶν «διαφόρων», παρακολουθεῖτε κάτι ποὺ ἀκόμη δὲν εἶδαν ἀνθρώπου μάτια, τὴν ἀργὴν ἐσωτερικὴν ἔξοικοδόμηση τοῦ προλεταρικοῦ Κράτους. Ἀντὶ τὶς ἀνούσιες ἐπιφυλλίδες, ἔχετε ἔνα πρωτότυπο καὶ ζουμερὸ λόγο τοῦ Λένιν ἥ τοῦ Τρότσκη, τὶς ἀποφάσεις κανενὸς Συνεδρίου ἥ τὸ ἐπίσημο κείμενο καμιᾶς διπλωματικῆς νότας. Ἀντὶς τάχοσμα ἐγκληματικὰ χρονικά, ἔχετε νέα γιὰ τὴ μεγάλη μιονομαχία μεταξὺ ἴμπεριαλισμοῦ καὶ προλεταριάτου. Ἀντὶς ἐμπορικὲς φεκλάμες, ἀριθμοὺς αἵτιολογημένους ἐπὶ τῆς παραγωγῆς τῆς σοβιετικῆς βιομηχανίας. Ἀντὶς τὴ μικρὴ ἐρωτικὴ ἀλληλογραφία, εἰδοποιήσεις γιὰ συνελεύσεις ἐπαγγελματικές, καλλιτεχνικές, πολιτικές. Ὁ Ράντεκ, δ. Μιτουχαρίν, δ. Λουνατσάρσκη, δ. Siemachko, δ. Lomov, δ. Ζηνόβιεφ, δ. Τρότσκη, κι' αὐτὸς δ. Λενίν, νά οἱ συντάκτες τοῦ σοβιετικοῦ τύπου. Ἀπολογοῦνται μπροστὰ στὴ δημοσίᾳ γνώμῃ καὶ ζητοῦν ἀπ' αὐτήν τὴ βοήθεια καὶ τὶς συμβουλές της. Προκαλοῦν τὸ ἐνδιαφέρο τῶν μαζῶν ἐπάνω στὴ συνολικὴ ζωὴ τῆς μεγάλης Κοινότητος.

Καὶ τὸ ρόλο αὐτόν ὁ τύπος δὲν τὸν παῖζει στὶς πρωτεύουσες μόνον οἱ 400 ἐφημερίδες ποὺ κατέχουν τὰ ἐπαρχιακὰ κέντρα, πολλὰ κέντρα διημερισμάτων καὶ κάποτε μάλιστα ἀπλὲς κῶμες, διατηροῦνται, μὲ περισσότερον ἥ λιγότερον ἐπιτυχία, στὸ ἕδιο πνευματικὸ ἐπίπεδο. Οἱ ἐφημερίδες αὗτες διαβάζονται. Ἐρχονται στὸ σόβιετ τῶν χωριῶν, στὰ συντάγματα τοῦ μετώπου καὶ τὰ μετόπισθεν, κολλιένται στοὺς τοίχους τῶν πόλεων καὶ τῶν προαστείων, διαβάζονται φωναχτὰ γιὰ τὸν ἀναλφαβήτους, καὶ σχολιάζονται στὶς λέσχες καὶ στὰ σχολεῖα τῶν ἐνηλίκων μέσα.

Ἐπάνω σὲ μᾶς, ποὺ εἴμαστε συνειδισμένοι μὲ αὐτὸν τὸν τύπο, οἱ ἐφημερίδες λ.χ. τῆς Γαλλίας, καὶ οἱ σοσιαλιστικὲς ἀκόμα, γεννοῦν μιὰ γενικὴ κι' ἐπάνω πάτω ὅμοια ἐντύπωση θανάτου καὶ σαπίλας. Ἡ ἀνάγνωσή τους γεννᾶ τὴν ἀπελπισία. Ἀπορεῖ κανεὶς πὼς εἶναι δυνατὸ ἔνας λαὸς νὰ ἀρκεῖται σὲ μιὰ τροφὴ τόσο νοθευμένη, τόσο ἀνούσια, τόσο κακομάριστη. Δὲν γνωρίζω εἰκόνα χτυπητότερη τῆς ἀγωνίας μᾶς κοινωνίας.

Ἄς πάρωμε τὰ βιβλία: ἐδῶ, καὶ ἥ φιλοι ογία ἀκόμη σχεδὸν δλόκληροι ἀποτελεῖται ἀπὸ δόγματα καὶ διδασκαλία. Εἶναι τὸ ἐπαναστατικὸ φομάντσο, ὑπὸ τύπο αὐτοβιογραφίας, ποὺ διαφωτίζει τὴν ψυχολογία τῶν ἐργοστασίων καὶ τῆς ὑπαίθρου χώρας (Sivatchev: «Ο κίτρινος διάβολος»· Boris Ivanov: «Ἀναμνήσεις ἐνδές σοσιαλιστὴ ἐργάτη»· ἥ προλεταρικὴ ποίηση ποὺ τραγουδεῖ τὴν νέα ψυχὴ τῆς κοινῆς ἐργασίας, (Kitillov, Alexandrovski): οἱ σοφὲς καὶ πρωτότυπες μελέτες ἐπάνω στὴν πολιτικὴ οἰκονομία (Boukharine: «Ἡ πολιτικὴ οἰκονομία τοῦ εἰσοδηματία ἥ κριτικὴ τῆς αὐστριακῆς θεωρίας. Οἱ οἰκονομολογικοὶ νόμοι τῆς μεταβατικῆς περιόδου. Λένιν: Κράτος καὶ ἐπανάσταση, κ.τ.λ.) εἶναι οἱ πρακτικοὶ ὅδηγοι γιὰ τὴν δργάνωση τῆς βιομηχανίας, συλλογὲς καὶ σχόλια διαταγμάτων, συγγράμματα παιδαγωγικὰ καὶ ιστορικά, φυλλάδες γιὰ τὴν ἐκλαϊκευση ὅλων τῶν κλάδων, ἀγρονομίας, ιατρικῆς, στρατιωτι-

κῆς τέχνης, πολιτικῆς κ.τ.λ., ἥ ἀκόμη ἐπανεκδόσεις ηλασικῶν συγγραφέων: τοῦ Μάρξ, τοῦ Τολστοῦ, τοῦ Γκόγκολ, Πούσκιν, Γκόρκι, Τουργκένιεφ, Κλουτσέβσκι, καὶ μεταφράσεις τῶν καλυτέρων ξένων: Μπαρμπύς, Α. Φράνς π. χ.

Στὴν Μόσχα οἱ νεαροί ἀμαξῆλάτες περιμένοντας πελάτες διαβάζουν μπροστοῦντες. Οἱ ἐφημεριδοτάλες κατατρῶνται τὶς ἐφημερίδες, καὶ τὰ περιοδικά τους. Οἱ φρουροὶ διαβάζουν Τολστοῖ. Εἴδα ἐργάτες νὰ κουβαλοῦν κάτω ἀπὸ τὴν μανχίλη τους τὸν τέσσερις τόμους τοῦ σοβαροῦ ιστορικοῦ Κλουτσέβσκι, ξανατυπωμένους ἀπὸ τὴν Ἐπιρροπεία τῆς Δημοσίας ἐκπαίδευσεως, γιὰ δώδεκα φούβλια. Ἀλλοτε ἡ ὁραία κοινωνία δραπέτανε στὸ δόνομα τοῦ Κουρπρίν, τοῦ πορνογράφου, καὶ δὲ λαὸς ἴκανοποιότανε μὲ ήλιθια ἡμερολόγια τῶν πανυγηριῶν. Ὁλος αὐτὸς δὲ σωρὸς ποὺ διέφευε καὶ ἐκ τῶν ἄνω καὶ ἐκ τῶν κάτω, ἔξαφανίσθηκε μὲ μᾶς. Στὸ καινούργιο σύστημα μέσα, κέρδισαν οἱ ὑπερήφανοι διανοητικοὶ τόσο ὅσο καὶ δὲ Λαός.

Ολόκληρη ἡ κοινωνία κέρδισε σὲ ἡθικότητα καὶ σὲ σοβαρότητα. Περνῶ κάθε μέρα μπροστὰ ἀπὸ ἓνα θέατρο ποὺ δὲν ἔταν ἄλλοτε παρὰ ἓνα ἡλίθιο θεατροπάζαρο. Ἄλλ' τὸν καιρὸν ποὺ βρίσκεται στὰ χέρια τοῦ σόβιετ τῆς συνοικίας, παίζουν μέσα κομμάτια τοῦ Τσέχωφ, τοῦ Ὀστρόβσκι καὶ τοῦ Γκόρκι, ἀκόμη τὸ Μπαρμπύς, τὸν Ὀθέλλο, τὸν Ταρτούφο καὶ τὸν Κατὰ Φαντασίαν Ἀσθενῆ. Ἡ σάλα εἶναι γεμάτη ἀπὸ στρατιῶτες καὶ νεολαία. Οἱ ἡθοποιοὶ εἶναι καλοί, τὸ ρεπερτούαρο διδακτικό.

Ἄς πάρωμε τὶς συγκεντρώσεις: Τὸ κάθε τι ἀποτελεῖ ἀφορμὲς συγκεντρώσεως. Οἱ συγκεντρώσεις εἶναι ἔνα ἔξακολουθητικὸ σχολεῖο πολιτικῆς ἀγωγῆς. Σ' αὐτὲς ἔξηγοῦν τὴν ἐσωτερικὴν καὶ ἔξωτερικὴν πολιτική, τὶς ἀνάγκες τῆς δημοκρατίας, τὸ μεγάλο ρόλο τοῦ προλεταριάτου, ιὴν εὐθύνη τοῦ καθενὸς μέσα στὴν κοινὴ προσπάθεια.

Καὶ οἱ ἀγγελίες ἀκόμη στοὺς δρόμους κι' αὐτὲς ἀποτελοῦν ἔνα ἔξακολουθητικὸ κεντρὸ περιεργείας, γνῶσεως, ἐνεργείας καὶ κοινωνικῆς συνειδήσεως. Τὸ δργανὸ αὐτὸ τοῦ κερδοσκοπικοῦ συναγωνισμοῦ γίνηκε Ιωχεὶδ ἐργαλεῖο τῆς ἀγωγῆς τῶν μαζῶν.

Ο ΝΕΟΣ ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΗΣ ΑΝΘΡΩΠΟΣ.

Αἰσθάνεται κανεὶς μέσα τον μιὰ βαθειὰ γοητεία νὰ βλέπῃ τὸν κομμουνισμὸ νὰ ἀναπτύσση τοὺς ἀνθρώπους ἐκεὶ ὅπου δὲ καπιταλισμὸς ἥθελε νὰ τοὺς κρατήσῃ μηχανὲς ἀγροίκες, ὑπάκουες γιὰ τὴ δικῆ του χρήση.

Μπροστά σιδὲ θέαμα αὐτὸ τῆς ζωῆς, σκέπτεται κανεὶς θλιμένος, τὴν ἡθικὴν καὶ πνευματικὴν φτώχεια τῆς ἀστικῆς Δύσεως. Ποὺ εἶναι ἡ βαθβαρότητα καὶ ποὺ δὲ πολιτισμός; Δὲ σᾶς φαίνεται πὼς ὅλη ἡ μιὰ μεριὰ ἀναδίδει ἀγωνία, ἐνῷ ἡ ἄλλη ζωή. Πᾶς μπορεῖ νὰ διστάξῃ κανεὶς ἀκόμα; Πῶς ὅλοι οἱ εἰλικρινεῖς ἀνθρώποι δὲν ἔκαμπαν ἀκόμη τὸ ἐπιβαλόμενο πήδημα ἀπὸ τὸ βασίλειο τοῦ θανάτου σιδὲ βασίλειο τοῦ ξαναγεννημοῦ; Ἡ μήπως τοὺς εῦρε κι' αὐτοὺς δὲθάνατος, μὲ ὅλη τὴν τάξη τους καὶ μὲ ὅλο τὸ σύστημά τους;

«Ο Paul Louis μέσα στὸ εἰλικρινὲς καὶ ἀνριβολογημένο του ἔργο. «Ἡ παγκόσμια ἀναπτύξη», δίνει μιὰ τρομαχικὴ ἀνάλυση τῆς «ἡθικῆς καταπτώσεως» τῶν κεφαλαιοκρατικῶν χωρῶν:

διαφθορὰ τῶν τιᾶς εων ποὺ κυβερνοῦν ἀπ' τὶς δόποιες τὰ ἀμύθητα κέρδη τοῦ πολέμου ἔχουν ἀφαιρέσει κάθε ντροπὴ καὶ κάθε συστολή, «σπατάλη, περιφρόνιση τῶν ἀναγκῶν τοῦ ἄλλου, ἐγωῖσμὸς ἀχαλίνωτος, ἐπιθυμίες ἀπεριόριστες, καταφρόνηση τοῦ δημοσίου συμφέροντος, φρενητικὴ προσκόλληση στὶς ἡδονὲς ποὺ παρέχει ἡ στιγμῆ». Κύλισμα ἀκόλαστο πρὸς τὶς χυδαιότερες καὶ τὶς πιὸ θορυβώδεις ἀπολαύσεις, ἀκόμη χειρότερο, ἡ μόλυνσις ποὺ κατακτᾷ τὸ ἔνα μετὰ τὸ ἄλλο ὅλα τὰ στοιχεῖα τῆς κοινωνίας. Ἑκεινώντας ἀπ' τοὺς νεοπλούτους γιὰ νὰ φτάσῃ στὶς μᾶζες, «ὅλα τὰ κοινωνικὰ στρώματα βαθμηδὸν μολυσμένα ἀπ' τὴ διπλῆ ὅρεξη τοῦ κέρδους καὶ τῆς χυδαίας ἡδονῆς». Τίποτε πιὸ πένθιμο ἀπ' τὸν πίνακα αὐτόν, ποὺ ἐπιβεβαιώνεται ὅχι μόνον ἀπ' τὸν τιᾶς τιᾶδιδιτες ποὺ πηγαίνουν ἀπ' τὴ Ρωσία στὶς καπιταλιστικὲς χῶρες, ἀλλ᾽ ἀκόμα καὶ ἀπ' τὴν ἀκούσια μαρτυρία τοῦ ἀστικοῦ τύπου. Πρέπει νὰ πιστέψῃ κανεὶς ἀλήθεια πὼς ὁ κεφαλαιοκρατικὸς κόσμος ξαναμωράθηκε: αὐτὸι οἱ διαγωνισμοὶ τῆς ὁμορφιᾶς, αὐτὴ ἡ ἡθοποιὸς τοῦ κινηματογράφου, ποὺ κάνει νὰ τρέχουν γιὰ νὰ τὴ διῆν ἔξακόσιες χιλιάδες παριζιάνοι καὶ διακόσιες χιλιάδες λοντρέζοι, αὐτὸι τὸ βάροβαρο φόξετρο ποὺ ἥρτε νὰ ἐκθρονήσῃ τὸ ταγκὸ ποὺ θεωρήθηκε πάρα πολὺ φαριναρισμένο, αὐτὸς ὁ διάσημος ἄγγελος φυτικὸς Oliver Lodge, ὁ σοφὸς γερμανὸς μεταφυσικὸς Oswald Spengler, ποὺ πιέγεται μὲ στὸν πιὸ χυδαιὸ μυστικισμό, οἱ ἀνακλήσεις τῶν νεκρῶν καὶ τὰ τραπέζια ποὺ γυρνοῦν, δὲν ἀποτελοῦν τεκτυμήρια ἀναμφισβίτητα συνολικῆς διανοητικῆς καταπτώσεως; Ὁ Paul Louis παρομοιάζει τὰ φαινόμενα αὐτὰ μὲ τὴν ἐπαύριον τῶν μεγάλων κρίσεων καὶ βαθειῶν ἀνατροπῶν: Βυζάντιο, Ἀντιβασιλεία, Διευθυντήριο. Θέλουν νὰ ἀπολαύσουν μετὰ ποὺ ἔχουν ὑποφέρει μετὰ ποὺ πέρασαν τόσον κοντὰ ἀπ' τὸ θάνατο.

“Ολα αὐτὰ εἰν” ἀλήθεια: Ἄλλὰ τότε γιατί δὲν παρατηροῦμε τίποτε τὸ παρόμιο στὴ Ρωσία; “Υστερα ἀπὸ ἔναν πόλεμο, ποὺ στάθηκε γιαυτὴν βαρύτερος παρὰ γιὰ κάθε ἄλλον, ὕστερα ἀπ' τὸ σείσιμο μιᾶς πρώτης ἐλευθερωτικῆς ἐπαναστάσεως, γιατί ὁ ρωσικὸς λαὸς δὲν ἀποκοιμήθηκε κι αὐτὸς μέσα στὴ φρενίτιδα τῆς ἀπελευθερώσεως καὶ στὸ μεθύσι τῆς ζωῆς ποὺ ξαναβρῆκε;

“Ἄν ἡ μπουρζούνας διατηροῦσε τὴν ἀρχή, αὐτὸι θάρχότανε δίχως ἄλλο, χωρὶς νὰ ἐμποδιστῇ ἀπ' τὴν οἰκονομικὴ κρίση. Θάκαμναν χρυσὲς δουλειὲς αὐτῷ ποὺ κρατοῦν στὴν Πετρούπολη καὶ στὴ Μόσχα τὰ καφεσαντάν καὶ τοὺς ὑπόγειους παράδεισους, καὶ ὁ ἐργατικὸς λαός, ἐκμεταλλευμένος περισσότερο ἀπ' τὴν σημερινὴ μπουρζούνας ποὺ θὰ γινόταν Τσάρος, παρὰ ἀπ' τὴ χτεσινὴ τσαρικὴ ἀριστοκρατία, θὰ πλήρωνε δλόμονος τὰ ἔξοδα τῆς γιορτῆς. Θὰ διασκέδαζαν στὴ Μόσχα ὅπως στὴ Βιέννη, χωρὶς νὰ ἐνδιαφέρωνται γιὰ τὶς χιλιάδες τῶν γλιάδων τὰ παιδιά ποὺ πεθαίνουν ἀπ' τὸ κρύο καὶ τὴν πείνα. Θὰ γλεντίζανε ὅπως στὸ Παρίσι, χωρὶς νὰ θέλουν νὰ καταλάβουν τὴν χονδροειδῆ ἔννοια τῆς ἀπειλῆς τοῦ «κύματος τῆς τεμπελιᾶς» ποὺ συμπληρώνει τὴν καταστροφὴ τῆς χώρας. Ἐνας λαὸς δλόκληρος θὰ γκρεμνίζοτανε.

Γιατί βλέπομε στὴ Ρωσία ἀκοιβῶς τὸ ἐναντίο; τὴ σοβαρότητα αὐτὴ τὴ ζωῆς, τὴν καλὴν αὐτὴν θέληση, τὴν συνειδητὴν αὐτὴν πειθαρχία, αὐτὸι «τὸ κῦμα τῆς ἐργασίας», τὴν ἐπιμονὴν μέσα στὴν προσπά-

θεία, παρ' ὅλες τὶς ἀπαραιτήτες ψηλαφίσεις, ποὺ τραβοῦν σιγά-
σιγά τὴ δημοκρατία ἀπ' τὸ βάθος τῆς ἀβύσσου;

Ἡ ἀντίθεση μεταξὺ τῆς σοβιετικῆς Ρωσίας καὶ τοῦ ἀστικοῦ κό-
σμου εἶναι βαθειά καὶ διδακτική. Ἡ πρωτοπορεία τοῦ ρωσικοῦ προ-
λεταριάτου παίροντας στὰ χέρια του τὴν ἀρχή, ἐπιβαρύνθηκε μὲν ἔνα
μεγάλο καυῆκον.¹⁾ Αν ἡ πρωτοπορεία αὐτὴ πραγματοποιῆται ἵστητα,
ἄν τείνῃ στὸ νὰ ἀνυψώσῃ τὴν ἀνθρωπίνην ἀξιοπρέπεια τοῦ καθενός,
ἄν ἀποβλέπῃ σ' ἔναν ἀνώτερο πολιτισμό, δὲν εἶναι γιὰ νὰ φτάσῃ
ἀπόλυτες ἀξίες: πρόκειται γιὰ τοὺς ἀπαραιτήτους ὅρους ποὺ χρειάζον-
ται γιὰ νὰ φτάσωμε σὲ μιὰ δργανικὴ κοινωνία ἀνθρώπων, τῆς δποίας
ὅλα τὰ μέλη θὰ ἔχουν συνείδηση τοῦ ρόλου καὶ τῆς εὐθύνης των.

Ο κομμούνισμὸς ἀνέλαβε, χωρὶς νὰ τὸ φω-
νάζῃ θορυβώδικα, τὴν Ἡράκλειο ἔργα σία νὰ
μεταμορφώσῃ τὸν Ρῶσο ἄνθρωπο. Τὸ κλῖμα καὶ τὸ
πολιτικό του καθεστὼς συνετέλεσαν εἰς τὸ νὰ τὸν κάμουν παθητικό,
ἀνθρωπο ποὺ πολὺ λίγο ἐπιθυμεῖ τὴν ἀτομικὴ δράση, ἕκανὸ γιὰ
μυθώδη ἀθλα, ποὺ ἐπακολουθοῦν δνειρώδεις τεμπελίες, ἀκρατο,
ἔραστὴ τοῦ ἀπέραντου καὶ τοῦ ἀκαθόριστου, ἔχθρὸ τῶν σωστῶν
ὑπολογισμῶν καὶ τῆς ἀκριβείας, ἀνίκανο γιὰ ἔνα μέτριο ὄλλὰ διαρ-
κὲς ἔργο. Ο κομμουνισμὸς προσπαθεῖ νὰ τὰ ὄλλαξη ὅλα αὐτά. Εἰ-
σάγει μέσα στὶς συνήθειες τὸ αἴθημα τοῦ μετρημένου χρόνου, τῆς
δρομετημένης ἔργασίας, τῆς μεθοδικῆς καὶ κανονικῆς διαδοχῆς τῶν
προσπαθειῶν, τῆς ἀκριβοῦς ἐκτελέσεως μιᾶς, λειτουργίας δρισμένης,
τῆς εὐσυνείδητης εὐθύνης ποὺ πρέπει νάχῃ κάθε μέλος μέσα στὴ
γενικὴ πορεία τοῦ μεγάλου συνεταιρισμοῦ. Τὸ πρόγραμμα στὸ σύνο-
λο του, τὸ σχέδιο καὶ δ κανόνας βρίσκονται σὲ ὅλους τοὺς κλά-
δους στὴν ἡμερησία διάταξη.

Ἡ κατάληψη τοῦ σχεδίου αὐτοῦ ἀπὸ ὅλους ἔκείνους ποὺ
καλοῦνται νὰ τὸ ἐφαρμόσουν, καὶ ἡ διαυγὴς προσήλωση τοῦ κα-
θενὸς στὸ ρόλο ποὺ ἀνάλαβε γιὰ τὴ πραγματοποίησή του, ἀποτε-
λοῦν τὸ ἰδεῶδες ποὺ ζητεῖ καὶ ἐπιδιώκει κάθε πολιτικὴ τοῦ κομ-
μουνιστικοῦ κόμματος καὶ τῆς σοβιετικῆς ἔξουσίας.

Δὲν νομίζετε πῶς γιὰ πρώτη φορὰ στὸν κόσμο, προχωροῦμε
πρὸς μιὰ κοινωνία ἀξία τοῦ δινόματός της, τῆς δποίας τὰ στοιχεῖα
θὰ ἔχουν ἀξίαν δρῶσα, καὶ τὰ δποῖα ἔνώνοντας συνειδητὰ τὶς
θελήσεις τους γιὰ τὴν πραγματοποίηση ἐνὸς κοινοῦ σχεδίου παρα-
δεγμένου ἀπ' αὐτά, θὰ καταστήσουν ἀχρηστή τὴν παρουσία τοῦ
δργάνου τῆς μηχανικῆς συναρμογῆς καὶ τὸν ἔξωτερο καταναγ-
κασμοῦ, τοῦ κράτους; «Οπως τὸ εἶπε δ Γκόρκι, ἀπ' τὴν «ἀνθρώ-
πινη αὐτὴ μυωμηγιά, τὴν ἀλλόκοτη, τὴν ποικιλόχωμη, τὴν ὀνκηρή,
ποὺ λέγεται Ρωσία»²⁾ δ κομμουνισμὸς κάνει ὥστε νὰ προβάλλῃ σιγά-
σιγὰ μιὰ δόλτητα ἀδμονική, μέσα στὴν δποία κάθε ἀνθρωπος αἰσ-
θάνεται τὸν ἑαυτό του ὑπεύθυνο γιὰ δ, τι συμβαίνει τριγύρω του,
καὶ γιὰ δ, τι κάμει δ ἴδιος³⁾.

Ο νέος ἀνθρωπός τοῦ κομμουνισμοῦ δὲν πρόκειται νὰ γεννηθῇ,

¹⁾ Vladimir Ilitch Lenin: «Ἡ κομμουνιστικὴ διεύθυνή No. 12.

²⁾ Βλέπε τὸ πρόγραμμα ποὺ ὠρίσε γιὰ τὸ νέο σχολεῖο δ καθηγητής Derjavin: (Ἔβεστια Πετρούπολεως, 28)VII, 1920): «Ἄγωγὴ τῆς συνειδή-
σεως τῆς συνολικῆς εὐθύνης». Τὸ πρόγραμμα αὐτὸ δέν ἐφαρμόσθηκε μέσα
στὸ σχολεῖο, ἀλλὰ στὶν καθηγερινὴ ξωὴ τῆς Σοβιετικῆς Δημοκρατίας.

δὲν ἀποτελεῖ μακρυσμένην οὐτόπια. Ζεῖ, μεγαλώνει πολλαπλασιάζεται. Διαβᾶστε τὸ ἔξῆς γράμμα εἰνὸς κομμουνιστῆ στρατιώτη, ποὺ μιλεῖ γιὰ τοὺς νέους κομμουνιστὲς ποὺ γίνηκαν δεχτοὶ κατὰ τὴν «έβδομάδα τοῦ κόμματος»: «Γενῆκαν ἀγνώριστοι. Πρὸ δὲ λίγου ἀκόμα κατατσακισμένοι, πεινασμένοι πνευματικά, ξαναγεννήθηκαν: γενῆκαν ἀνθρωποί ζωντανοί, ποὺ λαχταροῦν τὴ δράση, τὴν ἐργασία, τὴ μεταμόρφωση τῶν συντρόφων των. Πῶς νὰ ἐκφράσω τὸν ἐνθουσιασμό μου μπροστὰ σὲ μιὰ τέτοια ἀναγέννηση τῶν ἀνθρώπων; Εἶναι πράγματι οἱ νεκραναστημένοι ποὺ θὰ φέρουν τὸ φῶς σὲ ἐκατομμύρια».

Καὶ ἡ πρώτη ἐκδήλωση τοῦ νέου ἀνθρώπου ὑπῆρξε ὅτι «ἡ ω ἵσ μ δις τῆς ἐργασίας σις». Οἱ ἀστοὶ τῆς Γαλλίας δὲν ξέρουν μὰ οὕτε καὶ οἱ γάλλοι ἐργάτες γνωρίζουν, τι θὰ πῆ δουλειὰ καθόλο τὸ διάστημα τοῦ Ρωσικοῦ κειμῶνα, χωρὶς θέρμανση καὶ μὲ 400 γραμμάρια μαύρου ψωμιοῦ στὴν κοιλιά. Τὰ ὑλικὰ ὑστεραὶ ἀπὸ ἔξαρχονη ἐντατικὴ χρήση τελείωσαν, ὁ ἀνθρωπός, χάρη κι ἀντὸς στην ἀκανόνιστη ἔξαρχονη ζωή, ἔξαντλήθηκε· δὲν περιμένει καμμιὰ βιόθεια, καμμιὰ πρόσκαιρη ἀνακούφιση, δύναση στὴ Δύση, σὲ καλύτερη κατάσταση σήμερα, ἀλλ’ αὔριο ἵσως χειρότερη. Εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐνεργήσουν ἀμέσως, νὰ βγοῦνε μὲ κάθε ψυστική ἀπὸ τὸν ὀλέθριο αὐτὸν κύκλῳ: χωρὶς ψωμὶ δὲν ὑπάρχει ἐργασία, καὶ χωρὶς ἐργασία δὲν ὑπάρχει ψωμί. Καὶ ὁ καινούργιος ἀνθρωπός, ὅχι μονάχα ὁ κομμουνιστής, ἀλλὰ τὰ ἐκατομμύρια τῶν ἐκατομμυρίων ποὺ ἐρχονται κατόπι του, ἐδημιούργησάν τὸ φαινόμενο αὐτό, τὸ νέο μέσα στὴν ἴστορία, σὲ ἔνα τέτοιο βαθμὸ καὶ σὲ τέτοιες ἀναλογίες, τὸν «ἡρωϊσμὸ τῆς ἐργασίας». Τὰ κομμουνιστικὰ Σάββατα, κι αὐτὰ δὲν εἶναι τίποτε ἀκόμη, εἶναι ἔνα παραδειγμα, μιὰν ἀρχή εἰδεν ὁ κόσμος τὶς μεγαλοπρεπεῖς εἰκόνες, ἐκατοντάδων χιλιάδων ἀνθρώπων, ὠπλισμένων ὥστε πιὰ μὲ λόγχες καὶ μὲ σπαθιά, ἀλλὰ μὲ φκιάρια καὶ ἀξίνες, νὰ πραγματοποιοῦν σὲ ἔνα μῆνα μέσα, μὲ ἐνκολία καὶ μὲ χαρά, τὸ ἐργο πολλῶν ἔτῶν. Είδαν ἀπόμα τὰ θαύματα τῶν παραμυθιῶν νὰ πέρονουν σάρκα καὶ δστᾶ: τὴν πρωτομαγιά, οἱ ἐργάτες τῆς Kostorna ἔχτισαν σὲ εἰκοσιτέσσερες ὥρες μέσα ἔνα σπίτι τοῦ λαοῦ¹⁾. Καὶ ἦδη ἡ ἐργασία ἡ δωρεάν, ἡ θεληματική, ἡ χαρούμενη, ἀποτελεῖ τὸ πανηγύρι τοῦ μελλοντικοῦ κομμουνισμοῦ.

Άλλοι εἶναι ὁ ἡρωϊσμός. Εἶναι μέσα στὰ ἐργοστάσια, μέσα στὰ ἐπαγγελματικὰ αὐτὰ σωματεῖα, στὸντοι βιομηχανικοὺς αὐτοὺς κλάδους, στὰ περιφεριακὰ συνδικάτα, ποὺ ἀπεφάσισαν ἐλεύθερα νὰ δουλεύουν ἔθετωτικά, διτιδήποτε κι ἀν συμβῆ, ὡς ποὺ νὰ σπάσῃ δι κύκλος τοῦ θανάτου.²⁾ Απεφάσισαν ἐλεύθερα, ἀφοῦ ἐνόψησαν τὸ ρόλο καὶ τὸ καθῆκον τους μέσα στὴν προλετεαριακὴ ἐπανάσταση. Ο ἀπομονωμένος ἐργάτης μπορεῖ νὰ γκρινιάσῃ, τὸ ἐργαστήριο καὶ τὸ ἐργοστάσιο αὐτὸ μπορεῖ νὰ ἀπεργήσῃ: δι ἡρωϊσμὸς δὲν ἀνήκει στὸ ἀπόμο, ἀλλὰ στὴν ἐργατικὴ τάξη τῆς Ρωσίας, ποὺ ἔλαβε τὴν ἀπόφαση αὐτὴ καὶ τὴν ἔκτελει.

Οἱ δυστροπούντες ἐκδήλωνουν μόνο τὴ ζωώδη ἐπανάσταση τοῦ μέλους ἐνάντια στὸν ἡρωϊσμὸ τοῦ συνόλου, ἀς λεχθῇ κι αὐτὸ για

1) Gorki: «Ομιλία ἐπάνω στὴν Ἐργασία» (τὸ ἄρθρο τυπώθηκε στὶς ἐφημερίδες τῆς Πετρούπολεως, ἀλλὰ ἡ παρατομῆ περιέχει ἀπὸ τὸν ἐργάτη τοῦ Κρασνογιάρσκ, ποὺ ἔχει πρόσκαιρη, 11 Αὐγούστου 1920).

νὰ μὴ παραλείψωμε τίποτα. Ἀλλὰ τέτοια μέλη εἶνε σπάνια, καὶ ὁ ἡρωϊσμὸς ἀποτελεῖ τὸν κανόνα, καὶ στὰ ἄτομα ἀκόμα μέσα καὶ στὶς μικρὲς ὄλοτητες. Νά ἔνα ἐγχώριο σύνταγμα τοῦ Τιοῦμεν ποὺ ἀποφασίζει νὰ ἐργάζεται ὁ πολίτης δυὸς ὅρες τὴν ἡμέρα τούλαχιστο δωρεάν, συμπληρωματικὰ «μέχρι τῆς ἐγκαυθιδρύσεως τοῦ κομμουνισμοῦ». Νά οἱ μεταλλουργοὶ τοῦ Τσελιαμπνίσκ πού, «ἔχοντας ὑπόφει τους τὴν ἐλειεινὴ θέση στὴν ὁποία βρίσκεται ἡ βιομηχανία τῶν μετάλων, καθὼς καὶ τὸν ἔξαρετικὸν όρλο ποὺ παίζει ἡ βιομηχανία αὐτὴ στὸν παρόντα πόλεμο, κατὰ τὸν ὅποιο κάθε ὥρᾳ ἐντατικῆς ἐργασίας φέρνει κοντύτερα τὸ θρίαμβο τῆς ἐργασίας ἐπὶ τοῦ κεφαλαίου», παρατοῦνται τῆς κανονικῆς των ἀναπαυσεως τῶν δυὸς ἑβδομάδων τὸ ἔτος. Καὶ στὴν ὑπαίθριο χώρα, ὅπου οἱ χωρικοὶ καλλιεργοῦν, δωρεάν, ἐννοεῖται, τὶς γαῖες τῶν πιστράτων! Παραδείγματα ὑπάρχουν κατὰ λεγεῶνες. Ὁ Τρότσκη ἔχρινε καλὸν νὰ χαράξῃ τὸ πορτραΐτο ἐνὸς ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς «ἡρωες τῆς ἐργασίας» ποὺ ἀποτελοῦν λέει, τὸ κύριο στήριγμα τῆς σοσιαλιστικῆς κοινωνίας. «Γιὰ νὰ νικηθοῦν τὰ ἐμπόδια, νὰ ἔξαλειφθοῦν οἱ δυσκολίες, καὶ νὰ ἐπέλθῃ τὸ ἀναγκαῖο ἀποτέλεσμα, χρειάζεται ὑψηλὴ ἥθική, ἀκλόνητη θέληση στὸ νὰ καταστῇ ἡ ζωὴ πιὸ καλή, πιὸ εὔκολη ἀπὸ ὅ, τι εἶναι σήμερα. "Ολα αὐτὰ τὰ προτερήματα τὰ είχε ὁ θερμαστής μηχανικὸς Βασιλίεφ." Καὶ τέτοιοι ἡρωες τῆς ἐργασίας, ὑπάρχουν κατὰ λεγεῶνες, καὶ πρέπει νὰ τὸ πιστέψετε ἐφόσον βλέπετε πῶς ἡ φωσικὴ δημιουργία θριαμβεύει δλίγο κατ' δλίγο ἐναντίον τῆς οἰκονομικῆς κρίσεως ποὺ ὑποσκάφτει τὸν κόσμο δλόκληρο. Καὶ ἐν τούτοις δὲ Ρώσος ἦταν ἄλλοτες ἀνθρώποις χωρὶς ἀδιάπτωτη θέληση, χωρὶς πίστη στὸν ἕαυτό του! Ποιὸς εἶναι ὁ μάγος πῶκανε τὸ θαῦμα αὐτό;

Τὸ μάγο αὐτὸν μπορεῖ κανεὶς νὰ τὸν ἀνακαλύψῃ μέσα στὶς ἀποφάσεις τοῦ τελευταίου συνεδρίου τοῦ Ρωσικοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος ('Απρίλιος 1920): «Καθῆκον μας εἶναι νὰ μυήσωμε κάθε ἐργάτη στὸ όρλο ποὺ παίζει μέσα στὸ γενικὸ οἰκονομικὸ σοσιαλιστικὸ σύστημα τὸ ἐργοστάσιο μέσα στὸ ὅποιο δουλεύει. Κατὰ περιόδους, κάθε μῆνα λόγου χάρη, οἱ ἐργάτες κάθε ἐργοστασίου θὰ μαζεύονται σὲ γενικὴ συνέλευση, γιὰ ν' ἀκούσουν τὴν ἔκθεση τῆς διευθύνσεως ἐπάνω στὴν ἐργασία ποὺ γίνηκε τὸν περασμένο μῆνα καὶ τὸ πρόγραμμα τῆς βιομηχανικῆς παραγωγῆς τοῦ ἔχομένου μηνός (1).

"Επειτα καὶ μέσα στὴ φυλλάδα τοῦ Chatounovski, σιδηροδρομικοῦ μηχανικοῦ, ἔξιγιέται εἰδικὰ γιὰ τοὺς ἐργάτες, τὸ σχέδιο τῆς ἀναδιοργανώσεως τῆς οἰκονομικῆς ζωῆς γενικά, τῶν μεταφρόῶν ἰδιαιτέρως, ἢ τέλος τῆς ἀνακαυρίσεως τοῦ σιδηροδρομικοῦ ὑλικοῦ. Στὴ φυλλάδα αὐτὴ μέσα ἀναδημοσιεύται ἡ διαταγὴ 1042 μὲ πίνακες ποὺ δείχνουν τὸν ἀριθμὸ τῶν ἀτμομηχανῶν ἢ τῶν ἐπὶ μέρους κομματιῶν ποὺ διφεύλει νὰ παραδίνῃ κατὰ μῆνα κάθε ἐργοστάσιο ἢ ἀποθήκη. Τὸ βιβλιαράι αὐτό, κατὰ διαταγὴ τοῦ Τρότσκη μοιράστηκε σὲ δλα τὰ σιδηροδρομικὰ δίκτυα.

"Αλλοτες, ἡ σιδηροδρομικὴ γραμμὴ τῆς Μουρμάνης ἦταν κτισμένη ἐπάνω στὰ κόκκαλα δεκάδων χιλιάδων αἰχμαλώτων Τσέχων καὶ

(1) Τμῆμα X. Appel des Masses à la Direction de l'Industrie p. 12 - ἀπὸ τὴν γαλλικὴ μετάφραση—Πετρούπολη, 1920.

Αύστριακῶν, ἡ ἐργατῶν κιτρίνων τοὺς δποίους στρατολόγησαν καὶ διατηροῦσαν μὲ τὴ βία. Σήμερα, τὸ μεγάλο ἥλεκτρικὸ κέντρο τοῦ Chatour χτίσθηκε ἀπ' τὰ θεμέλια, γιατὶ ὅχι μόνο οἱ ἐργάτες τοῦ ἥλεκτρισμοῦ, ἀλλὰ καὶ οἱ χριστιανικὲς τῶν μεταλλείων καὶ οἱ χωρικοὶ τῶν περιχώρων ἀκόμα ἔργουν πᾶς πρέπει νὰ ὑπηρετήσουν τὸ ρωσικὸ προλεταιαριάτο, ιοῦ δποίου εἶναι μέλη σκεπτόμενα καὶ ἐνεργά.

Ο ἡρωῖς μὸς τῆς ἐργασίας ἐδημιουργήθη ἀπ' τὴν ἐπανάσταση καὶ τὸ σοβιετικὸ κράτος, καὶ βασίζεται ἐπάνω στὴν ἀπόκτηση γιὰ τὴν συμμετοχὴν τοῦ σιδηροδρόμου καὶ τὸν μεγάλο κοινωνικὸ σῶμα. Νά γιατί, στὴν ἐργειτωμένη αὐτὴ καὶ ἀπὸ δργανωτικὴ ἀποψη καταστραμένη Ρωσία μέσα, ὁ ἡρωϊσμὸς αὐτὸς ἔκανε θαύματα, νά γιατὶ ὁ ἰδιος ἡρωϊσμὸς παντοῦ ἀλλού κάτω ἀπὸ τὸ καπιταλιστικὸ καθεστώ; εἶναι ἀδύνατος.

Ο Γεώργιος Σορὲλ καὶ ὁ Γκόρκι παραβάλλουν τὸ Λένιν μὲ τὸ Μεγάλο Πέτρο. Ἀνακριβὲς καὶ ἀδικοὶ νὰ λέγεται γιὰ τὸ Λένιν ἔνα τέτοιο πρᾶγμα ὃσο καὶ ἂν πρόκειται γιὰ ἐπαινό του. Ο Μέγας Ηέρδος ἦταν μονάρχης ποὺ ἤθελε νὰ εἰσαγάγῃ τὴ Ρωσία μέσα στὸ εὐρωπαϊκὸ πολιτικὸ σύστημα: γιὰ νὰ κάνῃ σὰν τοὺς ἄλλους, ἐδημιουργῆσε διοικήσεις, στρατὸ καὶ στόλο, μὲ ἐργοστάσια κανονιῶν καὶ μεταλλεία, πρωτεύουσα ἔξευγενισμένη, αὐλὴ καὶ φιλολογία. Ο Λένιν ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος, τοῦ προλεταριάτου, καὶ ὅλων τῶν συνασπισμένων στοιχείων τῶν ἀλλων τάξεων, ζητεῖ νὰ εἰσαγάγῃ τὴν ἐργατικὴ μάζα στὴν ἀνθρώπινη κοινωνία, καὶ νὰ δηγήσῃ τὴν τελευταίαν αὐτὴ σ' ἔνα ἀγνωστὸ ἐπίπεδο τῆς δργανικῆς καὶ ἀρμονισμένης ζωῆς.

Προσπάθεια πολὺ πιὸ ἀπέραντη καὶ πιὸ ψηλή!

Τὸ πρόγραμμα αὐτὸν εἶναι τόσο πλαιύ, ὥστε νὰ μὴν περιορίζεται στὴ Ρωσία: ἀγκαλιάζει τὸν κόσμο: εἶναι τόσο οὐσιῶδες ὥστε νὰ ἐπανασταῇ τὴν ἀνθρώπινη συνείδηση. Διανοίγει μιὰ νέα ἐποχὴ ὅχι μόνο μέσω στὴν ίστορία τῆς κοινωνικῆς ἔξουκοδομήσεως, ἀλλὰ ἀκόμα καὶ στὴν ίστορία τῶν κανόνων τῆς ζωῆς. Θέτει σὲ ἐφαρμογὴ μιὰ νέαν ἡμική. Ἐκεῖνο ποὺ ὀντὸ σήμερα δημοάζαμε ἡμικὴ ἦταν ἔνας κώδικας περιοριστικός, ποὺ ἀποτελοῦνταν ἀπὸ προσταγὲς θετικὲς καὶ συγχότερα ἀρνητικές. Ἀνταποκρινόταν σ' ἔνα αἰσθημα ἀτομικὸ καὶ μάλιστα ἐγωϊστικό, ἀνησυχίας, δειλίας καὶ περιορισμοῦ.

Ο Κομμουνισμὸς παρουσίασε στὸν κόσμο τὸ αἰσθημα τῆς τολμηρῆς καὶ ἐξακολουθητικῆς δράσεως ἀρμονισμένο πρόστιμο τὴν συνδυωσιμένη δράσην τῶν ἄλλων, τὴ σταθερὴ θέληση νὰ δημιουργήσῃ μὲ κάθε θυσία τὸ κοινὸ ἰδεῶδες. Ιδοὺ ὁ νέος νόμος καὶ τὸ κριτήριο κάθε ὑπάρχεως. Ιδοὺ ἡ ἡμικὴ τῶν νέων καιρῶν, τὴν δποίαν ἀδικαζοῦσαν οἱ φιλόσοφοι, ἀποκαλυπτομένη ἀπ' τὴν πρᾶξη τοῦ ρωσικοῦ προλεταριάτου, τὸ δποίο ἀπελευθερωμένο ἀπ' τὴ δουλεία, προορίζεται νὰ δηληγήσῃ δλόκληρη τὴν ἀνθρωπότητα σ' ἔνα βαθμὸ ἀνώτερο εντυχίας καὶ τελειότητος.